

Jenita Stenroth

Matkalla yhdessä

Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, kampus

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: sosiaalian koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Jenita Stenroth

Työn nimi: Matkalla yhdessä. Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2012 Sivumäärä: 69 Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää millä keinoin romanilasten koulunkäyntiä tulisi tukea ja millä tavoin vanhemmat tukevat lastensa koulunkäyntiä. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää miten romanitausta näkyy lasten koulunkäynnissä. Opinnäytetyöprosessin tavoitteena oli tuottaa Seinäjoen kaupungille konkreettinen opas, jonka tarkoitus on tarjota opettajille tietoa romanikulttuurista ja mahdollisia ratkaisuja ongelmatilanteisiin.

Teoriaosuudessa avaan käsitteet romanit, kulttuuri ja koulutus. Nämä asiat avaan perinpohjaisesti, koska nämä asiat kulkevat työni läpi aina johdannosta pohdintaan saakka. Opinnäytetyössäni avaan romanien historian ja tämän hetkisen tilanteen. Kulttuurista tuon esiin pääkohdat, jotka jokaisen sosiaaalialalla työskentelevän olisi hyvä tietää. Koulutusta käsittelem nimenomaan romanilapsen ja -nuoren näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston keräämiseen käytin teemahaastattelua. Haastatteluaineistoni koostui romanilasten, heidän vanhempiansa ja kahden pitkän linjan opettajien haastatteluista.

Keskeisimpiä johtopäätöksiä olivat, että romanitaustaisia henkilöitä tarvitaan koulumaailmaan sekä antamaan läsnäolollaan tukea romanioppilaille että hälventämään ennakkoluuloja. Vanhemmat näkivät tärkeänä opettajien romanikulttuuritietämyksen. Romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke on ollut keskeisessä asemassa Seinäjoella romanilasten koulunkäynnin tukemisessa. Ensimmäistä kertaa historian aikana kaikki romanilapset käyvät koulua. Opettajat nostivat esiin myös romanilasten koulunkäyntiin liittyvän valoisan tulevaisuuden.

Avainsanat: koulutus, romanit, kulttuuri

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Social services and Health care

Degree programme: Degree programme of Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Work

Author/s: Jenita Stenroth

Title of thesis: Together on the Way. Supporting Romani children's comprehensive school-project

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2012

Number of pages: 69

Number of appendices: 3

The purpose of my study was to find out how should be supported and how parents support their children's school attendance. Furthermore, I tried to clarify how the Romany background is seen in children's school attendance. The objective of the thesis process was to create a concrete guide for the city of Seinäjoki. The purpose of this guide is to offer information on Romany culture and possible solutions to problem situations.

I used the qualitative research as a method in my thesis. The material was collected through theme interviews involving Romany children, their parents and two long-standing teachers' interviews.

The key concepts in the theory part are Romanies, culture and education. These concepts are thoroughly processed because they appear throughout the thesis from abstract to reflection.

The thesis deals with Romanies' history and the present situation. The main Romany cultural points are brought out. It is of extreme importance for every social worker to be aware of such cultural issues. Education is presented particularly from the Romany child and young people's perspective.

Important conclusions were that the presence of people with a Romany background is highly needed in schools not only to offer support by their presence alone, but also to disperse prejudices. Parents consider the teachers' knowledge of Romani culture very important. Supporting Romani children's comprehensive school has been an important project in Seinäjoki for improving the Romany children's school attendance. For the first time in Seinäjoki's history all Romany children go to school. Teachers also highlighted that Romani children's school attendance greatly improves their future.

Keywords: education, Romany people, culture

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA JA TAVOITTEET.....	8
2.1 Tehtävien asettelu.....	11
2.2 Aiheesta tehdyt aiemmat tutkimukset.....	11
3 ROMANIT.....	18
3.1 Romanien historia Suomessa.....	18
3.2 Kohti tasa-vertaisuutta.....	20
3.3 2000-luku.....	22
4 KULTTUURI TUTUKSI.....	23
4.1 Romanikieli.....	25
4.2 Puhtaus ja häveliäisyys romanikulttuurissa.....	26
4.3 Vanhemmuus romanikulttuurissa.....	27
4.4 Lapsen asema.....	28
5 KOULUTUS.....	30
5.1 Päivähoito.....	31
5.2 Peruskoulu ja jatko-opinnot.....	32
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
6.1 Tutkimusmenetelmät.....	34
6.2 Tutkimuksen aineiston kerääminen.....	35
6.3 Aineiston analyysi.....	37
6.4 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	37
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	39
7.1 Taustatiedot.....	39
7.2 Koulunkäynti.....	39
7.3 Romanitausta.....	45
7.4 Koulutuksen historia, nykyhetki ja tulevaisuus.....	47

7.5 Romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke ja sen vaikutukset.....	52
7.6 Tulosten yhteenvetoa.....	54
8 OPPAAN TEKO JA PROSESSI	57
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	59
10 POHDINTA.....	62
LÄHTEET	65
Liite 1. Vanhempien suostumus lasten haastatteluun	1
Liite 2 TeemaHaastatteluRunko	3
Liite 3. Opas	1

1 JOHDANTO

Suomessa on koulutus muuttunut vuosikymmenien saatossa. Kiertokoulut ovat muuttuneet peruskouluiksi. Pääväestö on huomannut koulutuksen tärkeyden jo vuosikymmeniä sitten. Romaniväestö on ollut pitkään huonosti koulutettua. Syyt tähän ovat hyvin moninaiset. Romaniväestö on kokenut koulutuksen uhkaavana ja pitkään koulutukseen liittyi sulauttamispelkoa. Entisaikaan kiertelevän elämäntyylin takia lapset eivät kyenneet käymään koulua. Paikalleen asettumisen myötä romanien ymmärrys koulutusta kohtaan ei lisääntynyt heti. Yhtenä syynä voidaan pitää sulauttamispelkoa. Koulukeskeytyksiä on tullut paljon ja jatko-opiskeluihin on hakeuduttu huonosti. Koulumaailma ja romaniväestö eivät tahtoneet löytää yhteistä säveltä, kumpikin osapuoli pitäytyi vanhoissa asenteissa pitkään. Onneksi kumpikin taho tuli toistansa vastaan ja yhteinen sävel löytyi. Nykyään romaniväestö ja koulu ovat matkalla yhdessä kohti parempaa romaniväestön koulutusta.

Romaniväestö on herännyt koulutuksen tärkeyteen kunnolla vasta 2000-luvulle tultaessa. Tämä kertoo sen, että romaniväestön koulutus on tuoretta. Voidaankin todeta, että romaniväestö on ymmärtänyt, ettei kouluttautuminen tarkoita sulautumista pääväestöön. Lisäksi koulumaailma on oppinut tekemään yhä enemmän yhteistyötä romanikodin kanssa. Suomessa ollaan edelläkävijöitä romanipolitiikkaan liittyvissä asioissa. Vuonna 2009 valmistui ensimmäinen Suomen romanipoliittinen ohjelma, jonka yleisenä tavoitteena on edistää romaniväestön osallisuutta ja yhdenvertaisuutta elämän eri osa-alueilla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 3.)

Seinäjoen kaupungilla on menossa Opetushallituksen rahoittaman romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke. Opinnäytetyöni pohjaa tuohon hankkeeseen ja nimenomaan Seinäjoella tehtävään perusopetuksen kehittämistoimintaan. Opinnäytetyöni tarkoituksena on mallintaa, millä tavoin juuri Seinäjoella tuetaan romanilasten peruskoulua.

Opinnäytetyöni teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään keitä romanit ovat ja mistä he ovat tulleet. Tämän lisäksi käsittelen heidän kulttuuriaan ja tuon esiin teemoja, jotka koen tärkeiksi ja keskeisiksi. Näitä teemoja ovat puhtaus ja häveliäisyys, vanhemmuus ja lapsen asema romanikulttuurissa. Kerron myös romanien koulutuksen historiasta ja nykypäivästä. Esittelen myös romanilasten peruskoulun tukemisen hankkeen ja luon yleiskuvauksen, mitä hanketoiminta on. Tutkimusosiossa esittelen tekemääni laadullista tutkimusta. Pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä toteuttamani tutkimuksen eri vaiheissa. Tuon julki haastelluilla saamiani tuloksia romanilasten, heidän vanhempien ja opettajien haastatteluista.

Opinnäytetyöstäni syntyy opinnäyteosan lisäksi tuotos. Tuotos on tarkoitettu Seinäjoen kaupungin käyttöön ja on muodoltaan opas, joka kertoo millä tavoin romanilasten päivähoitoa ja peruskoulua tulisi tukea. Tuotoksen tarkoituksena on olla romanilasten parissa työskenteleville aikuisille kättä pidempi työkalu, jota he voivat käyttää apuna työssään. Toivon, että kyseinen tuotos voisi olla apuna ongelmatilanteissa. Olen otettu, että minulle tarjottiin Romanilasten peruskoulun tukemisen- hankkeesta tällaista opinnäytetyön aihetta, jossa pääsen toteuttamaan syvintä itseäni ja sekä luomaan konkreettista, käyttökelpoista materiaalia. Haluan opinnäytetyölläni tuoda julki asioita, jotka mahdollisesti ovat vaikuttaneet romanilasten koulunkäyntiin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA JA TAVOITTEET

Olen itse etniseltä taustaltani romani. Itselleni koulutus on ollut lapsesta asti itsestäänselvyys. Vanhempani kuuluvat romanien keskuudessa ikäluokkaan, jotka eivät ole käyneet koulua kunnolla, koska siihen ei ollut mahdollisuutta. Vanhemmat ovatkin tästä syystä antaneet minulle täyden tuen ja kannustuksen, koska koulutukseen on mahdollisuus nykyään katsomatta etniseen taustaan. Kiinnostus aihetta kohtaan on noussut omista lähtökohdista ja siitä, että haluan näyttää romaniväestölle, ettei koulutuksen eteen tarvitse luopua identiteetistään. Koen itse, että omaan vahvemman identiteetin, koska olen opiskellut ja valmistunut ammattiin ammattikorkeakoulusta.

Romanilasten peruskoulun keskeyttämiseen ja muihin koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin on herätty valtakunnallisella tasolla 2000-luvun kuluessa. Tämän johdosta on tehty selvitys romanilasten perusopetuksen tilasta vuosina 2001–2002. Tämä selvitys on ensimmäinen Suomessa. Tämän selvityksen ja ennen kaikkea sen tulosten vuoksi Opetushallitus päätti 2008 käynnistää Romanilasten peruskoulun tukemisen- hankkeet ja ennen kaikkea mahdollistaa rahoituksen näiden hankkeiden toteutukseen.

Selvityksestä nousi esiin monta hätkähdyttävää tutkimustulosta. Vuonna 2001-2002 opiskelleista 859 romanioppilaista luokalla jääneitä oli yhteensä 166 eli noin 19 % Suomen romanioppilaista. Luokalle jääminen keskittyi kahteen ensimmäiseen luokkaan. Romanioppilailla oli jatkuvia poissaoloja, ja kolmasosalla romanioppilaista näiden poissaolojen vaikutus näkyi selvästi koulumenestyksessä. Syitä näihin poissaoloihin olivat ensisijaisesti sairaudet, toissijaisina perhesyyt kuten matkat tai perheongelmat, kolmantena syynä oli suoranainen pinnaus koulusta. Poissaolojen suuret määrät herättivät huolen.(Opetushallitus 2004, 5.)

Koulunkäynnin keskeytyksiä 2000–2001 koulujen arvioiden mukaan tapahtui 41 romanioppilaan kohdalla, joka on 5 % kaikista romanioppilaista. Luku on siksi suuri, koska koko maan keskiarvo koulun keskeyttämisessä lähentelee nollaa. Koulua vaihtoi kesken lukuvuotta 12 % romanioppilasta, mikä on myös paljon

verrattaessa muihin oppilaisiin. Romanioppilaat osallistuivat erityisopetukseen poikkeuksellisen runsaasti. Romanioppilaista 50 % sai osa-aikaista erityisopetusta, kun vastaava luku kaikista oppivelvollisista on 20 %.(Opetushallitus 2004, 5.-6)

Merkityksellisen suuri osuus 1-6 luokkien romanioppilaista 16 %, opiskeli osittain tai kokonaan mukautetun opetussuunnitelman mukaisesti, kun taas vastaava luku kaikista oppilaista oli alle 5 %. Erityisopetuksen alaisuuteen oli siirretty 7-9 luokkien aikana 29 % romanioppilaista, kun taas vastaava luku koko ikäluokasta oli vajaat 6 %.(Opetushallitus 2004,6.)

Romanikielen opetuksen laajuutta selvitettiin ja todettiin, että romanikielen opetus on vähäistä. Romanikieltä opetettiin lukuvuonna 2000–2001 vain 20 koulussa, joka käsittää vajaa 6 % kouluista, joissa opiskeli romanioppilaita. Romanilasten esiopetukseen osallistumista kartoitettiin ja selvityksen mukaan osallistuminen on huomattavan vähäistä. Vain vajaa 2 % romanilasten ikäluokasta oli osallistunut esiopetukseen. (Opetushallitus 2004,6.)

Selvityksestä nousi esiin tuloksia, joihin pitäisi lähitulevaisuudessa puuttua ennen kuin olisi liian myöhäistä. Opetushallitus ryhtyi 2008 toimiin ja varasi valtionavustusta romanien koulunkäynnin parantamiseen. Suomen kunnilla oli mahdollisuus vuonna 2008 ensimmäistä kertaa historian aikana saada erityistä kehittämistyöhön tarkoitettua projektirahoitusta romanilasten koulunkäynnin tukemiseen. (Romanioppilaiden perusopetuksen tukeminen [Viitattu 8.3.2011].)

Romanilasten peruskoulun tukemisen hanke on Opetushallituksen alaista perusopetuksen kehittämistoimintaa. Kehittämistoiminta alkoi vuonna 2008 ja tuolloin oli 14 kaupunkia mukana. Kunnat saivat erityistä valtionavustusta kehittämistoimintaan (Romanioppilaiden perusopetuksen tukeminen [Viitattu 8.3.2011]; Rajala 2011,8.) Vuonna 2009 Opetushallitus järjesti uuden haun rahoitukseen. Seinäjoen kaupunki lähti mukaan toimintaan. (Seinäjoki-info[Viitattu 29.10.2011.]) Yhteensä kuntia on tullut valtionavustuksen piiriin 31 vuosien 2008–2011 aikana. Vaikka kuntien määrä lukuna on pieni, tällä määrällä on pystytty kattamaan noin 80 % koko Suomen romanioppilaista. (Rajala 2011,8.)

Hankkeeseen osallistuneet kunnat veloitettiin siihen, että heidän tuli laatia kehittämissuunnitelma romanioppilaiden perusopetuksen tueksi. Alusta asti tukimuotojen laatimisen tarkoituksena on ollut, että hyväksi havaitut käytännöt jäisivät pysyviksi käytänteiksi kuntiin. (Rajala 2011,9–10.)

Hankkeen ainoana tarkoituksena Seinäjoella ei ole ollut romanilasten säännöllinen koulunkäyminen vaan myös erilaisuuden suvaitseminen ja hyvien kulttuuristen suhteiden luominen valtakulttuurin ja romanikulttuurin välillä ja lisäksi romanivanhempien tietoisuuden lisääminen koulutuksen tärkeydestä. (Romanilasten koulunkäyntiin tukea [Viitattu 30.1.2012].) Seinäjoen kaupungin perusopetuksen suunnitelmassa 2011 mainitaan tietoa romanioppilaiden opetuksen järjestämisestä. Suunnitelmassa korostetaan, että romanioppilaiden kohdalla tulee kiinnittää erityistä huomiota koulun aloittamiseen ja toiselle asteelle siirtymiseen. Koulun ja kodin hyvää yhteistyötä ja sen positiivista vaikutusta romanilapsen koulunkäyntiin korostetaan. (Seinäjoen perusopetuksen suunnitelma 2011, 237[Viitattu 10.2.2012].)

Seinäjoen kaupungilla on romanitaustainen koulunkäynninohjaaja Jari Stenroth, joka toimii myös hanketyöntekijänä. Hankkeen ohjausryhmää kuuluu edustajia laaja-alaisesti lapsen maailmaa koskettavista tahoista. Ohjausryhmään kuuluu erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, neuvolaa edustava henkilö ja lastensuojelua edustava henkilö.

Hanketyöntekijän työnkuvaan kuuluu tavallisten koulunkäynninohjaajan työtehtävien lisäksi viikoittaiset keskustelut romanioppilaiden kanssa, siitä kuinka heillä sujuu koulunkäynti. Ongelmatilanteiden tullessa opettajat voivat ottaa hanketyöntekijään yhteyttä ja pyytää häneltä apua tilanteiden selvittelyyn ja myös konsultaatiota romanikulttuuriin liittyvissä asioissa. (Ruhanen & Rajala 2011, 44.)

2.1 Tehtävien asettelu

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää Seinäjoen kaupunkiin pysyviä romanilapsia tukevia tukimuotoja koulumaailmaan. Opinnäyteprosessista syntyy Seinäjoen kaupungille konkreettinen opas, jonka tarkoituksena on tuoda romanikulttuurista tietoa opettajille ja nostaa esiin, mitkä ovat Seinäjoen keinot tukea romanilasten koulunkäyntiä. Oppaan tuottamista varten olen tehnyt harjoittelun Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen- hankkeessa. Oppaan teon tueksi olen tehnyt tutkimuksen, jossa olen kartoittanut peruskoulun romanitaustaisten oppilaiden, heidän vanhempien ja osan Seinäjoen opettajien ajatuksia koulunkäynnistä ja romanikulttuurista. Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua. Tutkimuskysymyksiäni ovat

Miten romanitausta näkyy koulunkäynnissä?

Miten romanilapsia tulisi tukea koulunkäynnissä?

Millä tavoin vanhemmat tukevat lastensa koulunkäyntiä?

2.2 Aiheesta tehdyt aiemmat tutkimukset

Pirkko Carpeter on tehnyt vuonna 2005 opinnäytetyön ”Koulu romanilapsen haasteena – romanilapsi koulun haasteena”. Työn tavoitteena oli romanilasten koulutuksen kehittämiseen vaikuttaminen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä edistävät koulunkäyntiä ja hakeutumista jatko-opintoihin. (Carpeter 2005, 2.)

Carpeter (2005) käytti tutkimusmenetelmänään puolistrukturoituja haastatteluja ja osallistavaa toimintaa. Carpeter valitsi kohderyhmäänsä peruskoulussa olevia ja jo

peruskoulunsa päättäneitä. Tutkimuksesta nousi merkittäviä tuloksia esiin. Romanilasten- ja nuorten koulumenestykseen vaikuttavat merkittävästi kodin asennoituminen, lapsen ja nuoren oma aktiivisuus, koulun tukipalveluiden tarjonta ja saatavuus. Romaninuorelle on yhteisön tuki erityisen tärkeää. Koulun kohdalla esiin nousi romanilapsen kohtaaminen ja erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen. (Carpeter 2005, 2.)

Mertaniemi Sanna-Mari on tehnyt 2005 gradun ”Koulutus hyvä, ammatti parempi, haastattelututkimus nuorten romaninaisten jatkokoulutusvalinnoista. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten romaniperinteiden vaaliminen, sekä kotoa ja koulusta saatu ohjaus opintoihin vaikuttaa romaninaisten ammatinvalintaan ja koulutustavoitteisiin. Mertaniemi käytti tutkimusmenetelmänään teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui seitsemän Länsi-Suomen läänissä asuvaa 14–19-vuotiasta romanityttöä. (Mertaniemi 2005, 3.)

Mertaniemen tutkimuksessa nousi esiin, että nuorille romanityöille on muodostunut tapa toimia kahden eri kulttuurin välillä, tapa koostuu kompromissien tekemisestä. Kouluttautuminen ja palkkatyö ovat tulleet tätä nykyään osa romaninaisen elämänkulkua. Tällainen toiminta koetaan romaniväestön keskuudessa nykyaikaistumisena. Lisäksi koulutuksen ja työssä olon avulla pyrittiin parantamaan valtakulttuurin käsityksiä romaneista. Opinto-ohjauksen merkitys korostui romaninaisten jatkokoulutukseen hakeutumisessa, koska se koettiin kodin tukea monipuolisemmaksi. (Mertaniemi 2005, 3.)

Kirsi Grönstrand on tehnyt opinnäytetyönään vuonna 2009. Työn nimi on Koulutus- PORTTI työelämään. Kauhajoen kaupungin opas kasvatuskumppanuuteen romanikodin kanssa. Grönstrandin työn tavoitteena oli vastata romanilasten ja heidän vanhempien sekä koulun/ päivähoidon tarpeisiin ja näin ollen voidaan ennaltaehkäistä kulttuurisia yhteentörmäyksiä. Kauhajoen kaupungin saadessa valtionavustusta romanilasten peruskoulun tukemiseen edellytyksenä oli, että laaditut tukimuodot vakiinnutetaan osaksi peruskoulun arkea, opetushenkilöstön tueksi. Grönstrand loi mallin, jossa romaniväestön sosiaalista integroitumista yhteiskuntaan tuetaan jo päivähoidosta alkaen,

romanitaustaisen ohjaajan avulla. Samoin peruskoulussa toimii romanitaustaiset koulunkäynninohjaajat sekä ala- että yläasteella. Grönstrand on laatinut oppaan yhteistyössä romanivanhempien ja opettajien kanssa, pureutuen eri toten asioihin, jotka nämä tahot kokivat yhteistyötä hankaloittaviksi. Yhteistyötä hankaloittavia asioita oli koulun ja kodin eroavat käsitykset koulunkäynnin vaativuudesta ja koulun tietämättömyys romanikulttuurista ja ennen kaikkea asioista, jotka näkyvät koulunkäynnissä.(Grönstrand 2009,2.)

Hanna Nyman on tutkinut vuonna 2009 romanilasten koulunkäyntiä otsikolla ”Romanilapsi koulussa - Lasten näkemyksiä koulusta ja tasapainoilusta kahden kulttuurin välillä. Nymanin tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitä mieltä romaninuoret ovat itse koulunkäynnistään. Tutkimus on tehty oppilaan näkökulmasta ja tutkimusaineisto koostuu tutkimuskyselyistä ja yhdestä haastattelusta. Tutkimukseen osallistui 39 peruskouluikäistä romanilasta, tyttöjä heistä oli 27 ja 12 poikia. 18 % vastanneista oli 1-2-luokalla, 3-6-luokalla oli 26 % ja loput 56,5 olivat 7-9-luokkalaisia. Pääkaupunkiseudulta oli 59 % vastanneista ja muualta Suomessa 41 %. (Nyman 2009,4,24.)

Merkittävänä tutkimustuloksena nousivat esiin romanilasten myöhästely ja luvattomat poissaolot. Vastanneista 31,6 % ilmoitti myöhästelevänsä usein koulusta ja 61,5 % vastanneista ilmoitti olevansa joskus luvattu pois koulusta. Vastanneista 38,4 % oli kiusattu omassa koulussa ja luokassa sen takia, että oppilas on romani.(Nyman 2009,33,35.)

Lapsiasianvaltuutettu toimisto (Pekka Junkala ja Sanna Tawah) on 2009 tehnyt tutkimuksen ” Enemmän samanlaisia kuin erilaisia – Romanilasten ja – nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa. Kyseisen selvityksen tarkoituksena on ollut puheenvuoron antaminen romanilapsille ja – nuorille ja kuulla heitä oman arkensa asiantuntijoina (Junkala & Tawah 2009,4). Selvityksen aineisto on koottu haastattelemalla 36 romanilasta ja -nuorta. Kyseisestä selvityksestä nousee merkittävänä esiin romaniaikuisten rooli koulumaailmassa. Haastatteluihin osallistuneiden kouluissa oli koulutettuja romaniväestön edustajia esimerkiksi koulunkäyntiavustajana tai romanikielenopettajana. Odotettua

suurempi merkitys oli romaniaikuisen läsnäololla. Heidän läsnäolonsa tuki ja kannusti sekä lapsia että nuoria opiskeluun ja peruskoulun jälkeisen koulutuksen suunnitteluun. Tutkimukseen osallistuneiden lasten ja nuorten identiteetti oli terveellä ja tasapainoisella pohjalla, eikä kukaan kokenut pääväestön kulttuuria ja ympäröivää yhteiskuntaa uhkaavina tai omaa identiteettiä heikentävinä tahoina. (Junkala & Tawah 2009, 9.)

Susanna Laurikainen on tutkinut 2010 romanilasten koulunkäyntiä ja siihen liittyviä käsityksiä otsikolla ”Romanioppilaan koulutie. Selviytymistarinarako? Kvalitatiivinen tapaustutkimus romanioppilaiden koulunkäynnistä ja sekä siihen liittyvistä käsityksistä. Laurikainen keräsi aineistoa tutkimustaan varten haastattelemalla kahta romanimestä ja tämän lisäksi hän teki teemakyselyn romanioppilaita opettaneille opettajille ja heidän kanssaan työskenteille koulukuraattoreille. Kahden haastateltavan koulukokemuksissa oli eroavaisuuksia mutta löytyi myös yhtenäisiä tekijöitä. Eniten tukea ja kannustusta koulunkäyntiin haastateltavat olivat kokeneet saaneensa perheiltään. Kumpikin oli osallistunut romanikielen opetukseen ja taito- ja taideaineet olivat mieluisimpia oppiaineita. Koulun aloituksessa kumpikin oli kokenut pelkoa ja jännitystä, mutta muiden koulussa olevien romanioppilaiden läsnäolo oli luonut turvallisuudentunnetta. Erottavina seikkoina nousivat esiopetukseen ja erityisopetukseen osallistuminen, koulukiusatuksi tuleminen ja poissaolojen määrät. (Laurikainen 2010, 2.)

Laurikaisen mukaan opettajien ja koulukuraattorien näkemykset romanioppilaiden koulunkäynnistä olivat hyvin yhteneväisiä. Heidän mukaansa romanioppilaiden koulunkäynti erosi usein valtaväestön koulunkäynnistä. Suurimpana erona ja opiskelua vaikeuttavana tekijänä nähtiin suuret poissaolomäärät. Romanilasten kielellinen lähtökohta saattoi olla myös heikompi kuin valtaväestöllä kouluvalmiuksia ajatellen. Syynä tähän nostettiin esiin vähäinen osallistuminen päivähoitoon ja esiopetukseen. Esiin nousi myös romanivanhempien oman koulutaustan vaikutus lapsen koulunkäyntiin. Tällä nähtiin olevan vaikutusta koulunkäynnin ja opiskelun arvostukseen ja ennen kaikkea taitoihin ja keinoihin tukea ja kannustaa lapsensa koulunkäyntiä. Suurin osa kyselyyn vastanneista

opettajista ja kuraattoreista kokivat yhteistyön romanikotien kanssa sujuneen hyvin.(Laurikainen 2010, 2.)

Suurin opettajien ja koulukuraattorien vastauksia erottava seikka koski romanikulttuuritietämystä. Suurin osa vastanneista opettajista vastasi tietämyksensä olevan heikkoa tai vähäistä, kun taas kaikki kyselyyn vastanneet kuraattorit kokivat tietämyksensä olevan ainakin kohtuullista tai jopa hyvää. Lisäksi koulukuraattorit pitivät kulttuuritietämystä omassa työssään huomattavasti tärkeämpänä kuin opettajat. Ensiarvoisen tärkeää on Laurikaisen tekemä havainto, että hänen tutkimuksesta nousseet tulokset ovat samansuuntaisia kuin Opetushallituksen teettämässä selvityksessä Romanilasten perusopetuksen tila vuosina 2001–2002.(Laurikainen 2010, 2-3.)

Inga Angersaari on tehnyt 2011 gradun ”Näkymättömästä näkyväksi – romanilasten sadut ja tarinat. Angersaari tarkastelee tekemässään tutkimuksessa, mitä romanilasten kertomien satujen ja tarinoiden kautta välittyy. Sadutuksessa on kyse lapsen kertomasta tarinasta ja aikuinen vain kirjoittaa lapsen tarinan muistiin, mitään muuttamatta. Angersaari on ensimmäinen, joka on tutkinut sadutusta romanilasten ollessa kohderyhmänä. Tutkimuksen tarkoituksena on nimenomaan tehdä romanilapsi näkyväksi. Tutkimuskysymyksenä oli, miten lasten kertomat sadut heijastavat romanilasten asemaa heidän elinpiirissään. (Angersaari 2011, 2.)

Angersaaren tutkimuksesta nousi esiin, että romanilapsen asema näyttäytyy varsin yksilöllisenä ja he liikkuvat selviytyjän ja uhrin roolien välimaastossa. Elinpiirin vaikutus lapseen nähtiin joko lasta tukevana tai heikentävänä. Romanilasten saduista tuli esille yhteisöllisyys ja toisista välittäminen, näiden lisäksi syrjintä ja kiusatuksi tulemisen-teema esiintyi tarinoissa. Tarinat kytkeytyivät vahvasti ystävyys-teemaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Romanilapsen aseman kehittämisen tärkeänä välineenä näyttäytyi vuorovaikutus ja sosiaalinen kanssakäyminen.(Angersaari 2011, 2.)

Halusin opinnäytetyössäni nostaa esiin tutkimuksia, jotka ovat tutkineet joko romanilasten koulutusta, romanilapsia tai romaniaikuisten koulutusta. Yllätyin itse, että aihealueeseen liittyviä tutkimuksia oli useita. Romanilapsiin tai ja heidän koulunkäyntiinsä liittyviä tutkimuksia on tehty monesta eri näkökulmasta. Yhteistä näille tutkimuksille on se, että kaikissa on haluttu selvittää romanitaustan ja tutkittavan aiheen suhdetta. Eritoten olen halunnut nostaa esiin romanitaustaisten henkilöiden tekemiä tutkimuksia, jotka aihealueeltaan sopivat minun tutkimusaiheeseeni.

Koulumenestykseen eniten vaikuttavimpana asian nähtiin vanhemmilta saatu tuki, omalla aktiivisuudella ja olemassa olevilla tukipalveluilla oli tärkeä merkitys. Nuorten romaninaisten jatko-opintojen tutkimuksesta nousi vahvana esiin, että romaninuorille on muodostunut toimintamalli kahden eri kulttuurin välillä toimimiseen. Kahdella eri kulttuurilla viitataan tässä yhteydessä kotona vallitsevan romanikulttuurin ja koulukulttuuriin. Jatko-opintoihin hakeutumisessa opinto-ohjauksella oli korostunut merkitys.

Romanilasten mielipiteitä heidän koulunkäynnistä kysyttäessä selvisi, että yhteneviä asioita Opetushallituksen teettämän Romanilasten perusopetuksen tila 2001–2002 kanssa. Eli myöhästelyt ja poissaolot nousivat merkittävässä määrin esiin. Romanitausta oli aiheuttanut myös koulukiusaamista. Lapsiasianvaltuutetun toimiston tutkimus liittyy romanilasten mielipiteisiin. Vahvana nousi esiin romaniaikuisen läsnäolo koulumaailmassa. Läsnäolo vaikutti positiivisesti lasten koulunkäyntiin ja kannusti myös heitä jatko-opiskeluun. Kauhajoen kaupungille tuotetun oppaan päätarkoituksena oli kulttuuristen yhteentörmäyksien minimointi tarjoamalla tietoa romanikulttuurista. Romanilapsen integroitumista yhteiskuntaan tuetaan jo päivähoidosta alkaen, koulutetun romanitaustaisen henkilön avulla jatkuen koko peruskoulun ajan saattaen romaninuoren jatko-opintojen pariin.

Opettajien ja koulukuraattorien näkemykset romanikulttuuritietämyksestä ja sen tarpeellisuudesta työssään olivat eroavat. Opettajat arvioivat tietämystään välttäväksi, kun kuraattorit pitivät omaansa hyvänä. Opettajat eivät löytäneet

yhteyttä siihen, miksi tarvitsevat työssään romanikulttuuritietämystään. Kuraattorit puolestaan kokivat tarvitsevansa työssään tietämystä romanikulttuurista.

Angersaaren tutkimuksen halusin nostaa esiin, sen harvinaisen aiheen takia. Hän tutki romanilasten satuja ja sadustusta. Ensimmäistä kertaa Suomessa romanilasten sadutus on tutkimusaiheena. Selviytyjän ja uhrin välimaastot nousivat saduissa esiin.

3 ROMANIT

Avaan opinnäytetyössäni tietoa romaneista, koska se on opinnäytetyöni kannalta välttämätöntä. Opinnäytetyöni aihe käsittelee koulutusta nimenomaan romaniväestön näkökulmasta. Tästä syystä näen tärkeänä romanien historian avaamisen. Ilman taustoittamista ei voi ymmärtää miksi romanilasten peruskoulun tukemisen- hanke on niin tärkeä.

Romaneilla ei ole olemassa heidän itsensä kirjoittamaa historiaa vaan heidän historiansa on kulkenut suullisena perimätietona sukupolvelta toiselle. Kielitieteilijät ovat saaneet tutkimusten yhteydessä selville, että Romanien oletetaan lähteneen Pohjois-Intiasta, nykyisen Pakistanin alueelta. (Hedman 2009,10,11; Viren, Peltonen ja Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura ry 2010,23–24;Junkala & Tawah 2009,16.)

Romanit lähtivät liikkeelle useissa ryhmissä ja heidän lähtönsä ajoittuivat vuosiin 700- 1000 jKr. Romanit eivät omasta halustaan lähteneet vaan sodat, nälänhätä, kulkutaudit ja luonnonmullistukset ajoivat heidät kiertävään elämäntyyliin. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 9.)

3.1 Romanien historia Suomessa

Romanit saapuivat 1300-luvulla Eurooppaan, ensimmäiset merkinnät heistä ovat vuodelta 1320 Konstantinopolista, joka tunnetaan nykyisin Istanbulina. Aluksi näihin kiertäviin ihmisryhmiin suhtauduttiin mielenkiinnolla heidän erikoisen elämäntavan ja ulkonäön vuoksi. Myöhemmin sen ajan sääty-yhteiskunta ei suhtautunut suopeasti ihmisryhmään, jota ei voitu sijoittaa mihinkään yhteiskunnassa olevaan säätyyn. Romaneilla oli aivan oma arvomaailmansa ja uskontonsa, heidän harjoittamansa elinkeinot ja kiertävä elämäntyyliinsä olivat hämmennyksen ja ihmetyksen aihe sen aikaisessa eurooppalaisessa

yhteiskunnassa. Tästä seurasi romanien vainot kaikkialla Euroopassa. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 9; Paavola & Talib 2010, 130; Junkala & Tawah 2009,16.)

Suomeen romanit ovat saapuneet Ruotsin kautta 1500-luvulla, jolta on ensimmäinen kirjallinen merkintä Suomessa tavatuista romaneista. Viranomaiset suhtautuivat kielteisesti romaneihin. Valtiovalta määräsi romanit karkotettavaksi ja näin ollen heiltä evättiin kirkolliset toimitukset ja sairaanhoito. (Hedman 2009,9;Grönfors, Virolainen, Åkerlund & Lounela 1997,151;Markkanen 2003,43; Vast vastense 2007, 9.)

1600-luvun loppuun tultaessa kenraalikuvernööri Pietari Brahe määräsi romanit asuttamaan Pielisjärven autiotiloja. Tämän määräyksen myötä romanit veloitettiin puolustamaan Suomen rajaa, mahdollisilta Venäjän hyökkäyksiltä. 1809 Suomen muuttuessa Ruotsin alaisuudesta Venäjän suurruhtinaskunnaksi, suhtautuminen romaneihin alkoi muuttua valtiovallan toimesta. Laadittiin erityislakeja, joilla haluttiin sopeuttaa ja valvoa romaneja. Irtolaislailla määrättiin miehet Viaporin työlaitokseen ja naiset Turun kehruuhuoneisiin. Tällainen laki mahdollisti hyödynsaamisen romaneista.(Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 10; Paavola & Talib 2010,131;Junkala & Tawah 2009,16; Pirttilahti 2000,9.)

Vuonna 1900 Wallenin komiteamietintö oli ensimmäinen virallinen selvitys Suomen suurruhtinaskunnan alueella asuvista romaneista. Seuraava selvitys, Mustalan komiteamietintö, tehtiin vuonna 1955. Kumpikin komiteamietintö oli tullut samaan loppuratkaisuun. Ainoa toimiva ratkaisumalli romanikysymykseen, olisi romanien sulauttaminen pääväestöön. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 10–11;Markkanen 2003,44; Paavola & Talib 2010, 131.)

Wallenin suunnitelman tarkoituksena oli kohdentaa sulauttaminen lapsiin. Hänen mukaansa tuli perustaa mustalaiskouluja, jotka toimisivat samalla asuntoloina 7-16-vuotiaille lapsille. Tämän ratkaisumallin tarkoituksena oli saada romanilapset unohtamaan juurensa, kielensä, identiteettinsä ja kulttuurinsa. Romanikieli koettiin suurena uhkana. Tämän menettelyn taka-ajatuksena oli, etteivät lapset oppisi

vanhemmiltaan kieltä asuessaan erillään vanhemmistaan. Wallenin suunnitelma ei vaikuttanutkaan toivotulla tavalla, romaniväestö sulkeutui entistä tiiviimmäksi yhteisöksi yhteiskunnan ulkopuolelle. (Kortteinen 1997,78–79;Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 11.)

Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1919 tuli suomen perustuslaki voimaan ja sen mukana romaneistakin tuli Suomen kansalaisia. Täysivaltaiseen ja tasa-arvoiseen kansalaisuuteen ja sen mukana tuleviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin oli vielä matkaa. Romanimiehet osallistuivat Suomen käymiin sotiin yhdessä muiden suomalaisten kanssa. Suomen romanien historia eroaa muiden Euroopan romanien historiasta merkittävästi Toisen maailmansodan aikana. Muista Euroopan maista romanit lähetettiin yhdessä juutalaisten kanssa keskitysleireille, mutta Suomesta romaneita ei luovutettu. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 11;Hedman 2009,10; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004,6; Junkala & Tawah 2009, 16.)

3.2 Kohti tasa-vertaisuutta

Sodan jälkeen Suomessa kehitys oli nousussa ja tuolloin kiinnitettiin myös romaneiden asioihin huomiota. Mustalan komiteamietinnön seurauksena vuonna 1956 perustettiin Mustalaisasiain neuvottelukunta, nykyisin Romaniasiain neuvottelukunta (RONK), joka toimii Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa. 1996 vuodesta lähtien on toiminut lääninhallituksen alaisuudessa alueelliset romaniasiain neuvottelukunnat, jotka ovat vakinaistettu vuonna 2003. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 12; Junkala & Tawah 2009,17.)

Merkittävä muutos parempaan oli 1960-luvulla, jolloin valtiovalta alkoi hyväksyä romanit ilman sulauttamisuhkaa ja huomioida romanien oman kielen ja kulttuurin. Romanien kiertämisen katsotaan päättyneen 1960-luvulla maaseudun

rakennemuutoksen johdosta. 1970-luvulla puolestaan saatiin muutosta asumiseen. Kunnat saivat valtionavustusta romanien asuttamiseen ja täten heidät veloitettiin asuttamaan kunnassa asuvat romanit. Tämä asuntojen saaminen vaikutti merkittävästi romaniväestön muun elämän kohentumiseen. Lisäksi 1970-luvulla astui voimaan ensimmäinen syrjinnän kieltävä laki. (Hedman 2009,10.)

Asunto-asioiden järjestymisen myötä alettiin kiinnittää huomiota romanien koulutukseen ja työllistymiseen. Viranomaiset havahtuivat huomatesssaan, ettei romanien ongelmat koulutuksessa ja työllistymisessä johtuneetkaan laiskuudesta. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 13.)

Yhteiskunnallisessa asennemuutoksessa romaneja kohtaan tapahtui muutos sekä valtaväestössä että romaneissa itsessään. Tämä muutos aktivoi romaneja koulutukseen ja työn hankkimiseen. 1980- 1990-luvulla romanien kansanpukuun pukeutuneita naisia alettiin nähdä työelämässä entistä enemmän. Tuolloin romaneille suunnatut työvoimapolitiittiset kurssit ja koulutukset suuntautuivat aluksi romanien perinteisiin ammatteihin kuten hevosenhoito- ja ompelukursseihin. Tähän päivään mennessä romanien ammatillinen valikoituvuus on laajentunut. Sosiaaliset ja ihmisläheiset ammatit kiinnostavat eniten. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 13.)

Vuonna 1994 Opetushallitukseen on perustettu Romaniväestön koulutusyksikkö, nykyinen Romaniväestön koulustuutiimi. Sen perustehtävä on huolehtia romaniväestön koulutuksesta esi- ja perusopetuksesta aina ammatilliseen koulutukseen saakka. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 13.) Vuonna 1995 tehty peruslakiuudistus vahvisti romanien kielellistä ja kulttuurista asemaa. Tämän uudistuksen nähdään olevan pohjana 2000-luvun isoille muutoksille. Kasvatus, koulutus ja pääsy työmarkkinoille ovat olleet painopistealueina romaniväestön keskuudessa ja ovat sitä edelleen. (Syrjä 2011,98.)

Vuonna 2004 säädettiin yhdenvertaisuuslaki, joka kieltää syrjinnän iän, kansallisen tai etnisen alkuperän, kielen, uskonnon, mielipiteen, terveydentilan,

vamman, sukupuolisen suuntaumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn nojalla (L 20.1.2004/21.) Yhdenvertaisuuslaki on ollut suureksi hyödyksi tasavertaisuuden saralla.

3.3 2000-luku

Romaneita arvioidaan olevan Suomessa noin 13 000, joista 3 000- 4 000 asuu Ruotsissa (Paavola & Talib 2010, 130; Hedman 2011; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004,3). Romaniväestö on 2000-luvulla herännyt siihen, että asiat eivät muutu, jos asioita ei nosteta esiin. Romanijärjestöt Suomessa ovat pyrkineet muuttamaan asioita melko harvinaisella tavalla, he ovat löytäytyneet yhteen valtion kanssa. Tällä keinolla on saatu tuloksia aikaan. Edistysaskeleita on saavutettu mutta vielä on matkaa siihen täysin tasavertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. (Friman-Korpela 2006,64.) Merkittävä seikka on, että romanit ovat 2000-luvun aikana jakaneet tietoa kulttuuristaan entistä avoimemmin. Tiedon lisääntyessä monet ennakoasenteet ovat hälvenneet. (Vast vastense 2007,52.)

2000-luvulla on perustettu lukuisia paikallisia romanityöryhmiä, jotka työskentelevät parantaakseen romanien ja eri viranomaistahojen yhteistyötä (Junkala & Tawah 2009,17.) 2001–2002 vuonna opetushallitus teki selvityksen romanioppilaiden koulunkäynnistä. Tämä selvitys on ollut pohjana 2008 alkaneelle romanilasten peruskoulun tukemisen-kehittämistoiminnalle. Vuoden 2010- 2011 tilanteesta on tekeillä selvitys, mutta se ei ole ilmestynyt vielä. Opetushallitus haluaa tutkia, kuinka romanioppilaiden tilanne on muuttunut yhdeksässä vuodessa. (Rajala 2011, 9.)

Suomen ensimmäisen romanipoliittinen ohjelma ilmestyi 2009. Sen tavoitteena on edistää romanien osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Ohjelman lähtökohtana on se, että nykyinen lainsäädäntö ja palvelujärjestelmä luovat hyvän pohjan yhdenvertaisuuden edistämiseksi Suomessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009,2

4 KULTTUURI TUTUKSI

Käsittelen luvussa aluksia kulttuuria yleisesti ja tuon esiin muutamia kulttuurin määrittelyjä. Tuon esiin kulttuurisen ja sosiaalisen identiteetti käsitteen liittyen kulttuurin. Kerron tarkemmin romanikulttuurista ja sen erityispiirteistä. Käyn läpi romanikielen, puhtaus ja häveliäisyys-käsitteet, vanhemmuuden romanikulttuurissa ja lapsen aseman. Valitsin nämä romanikulttuurin erityispiirteet työhöni, työni näkökulman mukaan. Nämä ovat asioita, jotka näkyvät romanikulttuurissa joka päivä ja erityisesti romanilapsen näkökulmasta nämä ovat tärkeitä ja keskeisiä asioita romanikulttuurissa.

Kulttuuri nähdään yleensä yhteisön jäseniä yhdistävien tekijöiden kuten uskomusten, arvojen, normien, rituaalien ja symbolien järjestelmänä. Sitä voidaan pitää itsestäänselvyksien järjestelmänä, joka erottaa eri ryhmät toisistaan. Itsestäänselvyden järjestelmä eli kulttuuri havaitaan monesti, vasta kun sen törmää toiseen kulttuuriin. (Tiitula 2005, 123.) Kulttuurin käsite voidaan nähdä vielä syvällisempänä, yksilöllisen identiteetin perustana. (Verma 2005,55.)

Kulttuurin määrittelyyn liittyy **sosiaalisen** ja **kulttuurisen identiteetin** käsitteet. Ihmisen sosiaaliselle identiteetille on tärkeää kuulua johonkin ryhmään. Tämän avulla ilmaistaan tapaa, jolla ihminen tarkastelee itseään suhteessa toisiin ihmisiin ja ennen kaikkea sitä, millä tavoin hän kokee liittyvänsä ympäröivään yhteiskuntaan. Sosiaalinen luokittelu ja ryhmän jäsenyys määrittävät ihmisen sosiaalista identiteettiä, ja se vaikuttaa itsearvostukseen ja itsetuntoon. Kulttuuri-identiteetti viittaa laajempaan järjestelmään kuin ihmisen itsensä valitsemiin ryhmiin. Se merkitsee kuulumista yhteen tai useampaan ryhmään ja viestii myös tunnetta, joka liittyy ryhmään kuulumiseen. (Paavola & Talib 2010, 61–62.) Esimerkiksi Suomen romanit kokevat olevansa vahvasti kulttuuri-identiteetiltään sekä romaneita että suomalaisia.

Perustuslaissa säädetään, että saamelaiden ohella myös romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuriaan (11.6.1999/731.)Romaneilla on hyvin vahva kulttuuri, johon kuuluu tapakulttuuri,

oma kieli ja omaleimainen pukeutuminen, varsinkin meillä Suomessa. Romanikulttuuri pohjaa osittain ikivanhaan paimentolaiskulttuuriin, lisäksi siinä on piirteitä vanhasta suomalaisesta talonpoikauskulttuurista. (Paavola & Talib 2010, 132.) Suomen romaninaisen puku ei ole käytössä missään muualla maailmassa.

Tapakulttuuri on pohjana romanien tavalle elää, ajatella ja hahmottaa ympäröivää maailmaa. Vaikka yleensä puhutaan tapakulttuurista, romanien tapakulttuuri ei ole liuta ulkoa opeteltuja tapoja ja toimintamalleja vaan kyse on sisäistetystä elämäntavasta. Romanikulttuurin laajuus ja syvyys riippuvat kulttuurin edustajasta itsestään ja näin ollen sen toteuttaminen elämässään on yksilöllistä. Tapakulttuuri on mukautunut elinolojen muutoksessa menettämättä kuitenkaan perusarvojaan. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 17; Majaniemi & Lillberg 2000, 20 [Viitattu 30.1.2012].)

Romanikulttuurissa on hyvin tärkeää perheen ja suvun merkitys. Romaneilla perheen käsitys on laajempi kuin pelkkä ydinperhe. Perheeseen kuuluvat isovanhempien lisäksi vanhempien sisarukset ja heidän lapsensa. Suku on ollut romaneille tuki ja turvaverkko varsinkin menneinä vuosikymmeninä yhteiskunnan sosiaalisen tuen ollessa heikompi kuin nykyään. Nykyaikana suvun rooli romanien elämässä on tärkeä, ja lapsia kasvatetaan yhä suvun voimin. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 24.)

Romanikulttuurin kivijalka rakentuu vanhempien ihmisten kunnioittamisesta, ihmisyyden arvostamisesta ja yhteisöllisyydestä. Vanhempien ihmisten kunnioitus näkyy romanien elämässä merkittävästi kaikessa toiminnassa. Vanhempien ihmisten neuvoja ja ohjeita kuunnellaan ja arvostetaan. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008,18; Majaniemi & Lillberg 2000,20.)Romanikulttuurissa jokaista ihmistä arvostetaan sen mukaan kuinka hän itse kohtelee ja arvostaa lähimmäisiään.

4.1 Romanikieli

Romanikieli kuuluu indoeurooppalaisen kielikunnan indoarjalaiseen alaluokkaan. intialaiselle sanskritin ja praktitin kielille. Romanikielelle sukua ovat hindi, urdu ja marathi. (Hedman 2009, 10.)

Romanikieli on kansainvälinen kieli, joka on ajan myötä saanut vaikutteita eri maiden valtakielistä. Kieli on ollut romaneille aiemmin todella tärkeä yhteisöllisyyden luoja ja oman identiteetin vahvistaja. 1980-luvulta alkaen Suomen romanikieli aidosti puhuttuna on ollut vaarassa hävitä. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 16–17; Paavola & Talib 2010, 132; Hedman 2011, 70.) Syy tähän on se, että romanien aseman kohotessa ja heidän saadessaan asunnot, heidän yhteisöllisyytensä muuttui ja tämän myötä kielitaidon siirtäminen lapsille muuttui. Ennen lapset oppivat romanikieltä jokapäiväisessä elämässä ja eikä sitä tarvinnut erikseen opettaa.

Romanikielen osaaminen on hiipunut hiljalleen. 1950-luvulla tehdyssä romanikielen taitamiskyselyssä 69 % aikuisista romaneista osasi kieltä lähes täydellisesti ja 90 % osasi melko hyvin. Vastaavan tyylinen kenttäselvitys on tehty uudestaan vuonna 2009 ja tuolloin romanikieltä hyvin osaavia oli enää jäljellä noin kolmannes väestöstä. Kielen osaajien määrä on vähentynyt noin 40 % 50–60 vuoden aikana ja se on todella paljon. Romanikieltä on käytetty välineenä romaneiden keskinäisessä sisäisessä vuorovaikutuksessa. Valtaväestö on kautta historian pitänyt romanikieltä salakielen asemassa, eli romanit ovat käyttäneet omaa kieltään sanoakseen jotakin sellaista, jota paikalla olevat muut ihmiset eivät saaneet selville. Salakielenä pitäminen on kuitenkin ylikorostunutta, koska romanit käyttävät romania, vaikka paikalla ei olisikaan muita kuin romaneita. (Hedman 2011, 70–71.)

Nykyäänkin suurin osa Suomen romaniväestöstä arvostaa ja rakastaa kieltä ja ennen kaikkea haluaa sen säilyvän, vaikka ei osaisikaan kieltä hyvin. Vain pari prosenttia romaneista ei näe romanikielelle merkitystä. Hämmentävää on, ettei lähes 30 % osaa sanoa mielipidettään kielen arvostukseen. (Hedman 2011, 71.)

Romanikieltä on voitu opettaa kouluissa 1995 ja 1999 lähtien lukioissa. Opetuksen edellytyksenä on ollut tuolloin 4 romanilasta ja vuonna 2003 osallistujien määrää vähennettiin kahteen. Opetusta ei ole monessa koulussa pystytty järjestämään, koska pätevää opettajaa ei ole ollut saatavilla. (Majaniemi & Lillberg 2000,19[Viitattu 29.1.2012].)

Romanikielen opetuksella on suuri merkitys kielen säilyttämisen kannalta ja myös romani-identiteetin kannalta. Romanikieli nähdään eräänlaisena tunnekielenä. Romanikielen tulevaisuuden ja elvyttämisen kannalta olisi tärkeää, että romanikielen opettajia koulutettaisiin pedagogisesti. Opetushallituksen teettämässä tutkimuksessa, romanioppilaiden peruskoulun tila vuosina 2001–2002 aikana, selvisi, että romanikielen opetusta sai peruskoulussa vain 9 % romanioppilaista. Tilanne on kuitenkin hieman parantunut näiden muutaman vuoden aikana. Romaniväestön koulutusryhmä on erityisesti panostanut romanikielen opetukseen romanilapsille, ennen kaikkea luomalla uusia tapoja oppia romanikieltä, kuten kielipesätoiminnan avulla. Tällä hetkellä useammalla paikkakunnalla toimii erilaisia kielipesiä ja kerhoja, joiden tarkoituksena on siirtää romanikielen taitoa romanilapsille. (Hedman 2011, 73.)

4.2 Puhtaus ja häveliäisyys romanikulttuurissa

Romaneilla puhtaus on paljon enemmän kuin fyysinen puhtaus. Keittiö on romanikulttuurissa paitsi kodin sydän myös kodin puhtain paikka. Pöydällä pidettäviä tavaroita ei koskaan laiteta penkeillä tai lattialle eikä päinvastoin. Lapset opetetaan kädestä pitäen erityiseen puhtauteen ruuan ja ruokailuin suhteen, näistä puhtaustavoista saattaa tulla päivähoitossa ja koulussa väärinymmärryksiä. (Paavola & Talib 2010, 133; Majaniemi & Lillberg 2000, 20 [Viitattu 30.1.2012].) Siksi olisikin tärkeää, että päiväkoteja ja kouluja informoitaisiin romanikulttuurista ja sen puhtauskäytännöistä. Näin ollen väärinkäsityksiltä ja lapsen toiminnan kyseenalaistamisilta vältyttäisiin.

Puhtauteen liittyy vahvasti symbolinen puhtaus ja häveliäisyys- ja sopivaisuussäännöksiä. Romaneille puhtaustavat ovat toimineet aikojen saatossa elämänohjeina ja historian aikana kiertelevän elämäntyylin aikana romanien selviytyminen on ollut kiinni puhtaussäädöksissä. Tarkoilla puhtaussäädöksillä on vältetty kulkutaudit. (Majaniemi & Lillberg 2000, 20 [Viitattu 30.1.2012].)

Häveliäisyys näkyy romanikulttuurissa eri sukupuolta, eri sukupolvea olevien romanien keskinäisessä kanssakäymisessä. On olemassa aiheita, joista ei puhuta vanhempien henkilöiden läsnä ollessa. Niin sanotut kielletyt keskustelunaiheet ovat seksuaalisuuteen, raskauteen, synnytykseen ja ruumiin luonnolliseen toimintaan liittyvät aiheet kuten wc:ssä käynti. (Vast vastense 2007, 26.)

Seurustelusuhteista nuoret eivät puhu vanhempien kanssa, vaan ne salataan. Seurustelun muuttuessa vakavaksi, nuoret päättävät julkistaa suhteensa eli muuttaa yhteen asumaan. He lähtevät joksikin aikaa, viikoksi tai kahdeksi, pois kotipaikkakunnaltaan. Kiertoteitse asiasta kerrotaan vanhemmille. Nuoret palaavat takaisin kotipaikkakunnalleen ja vanhemmat osoittavat hyväksyntää muutamalla sanalla. (Romanilapsi kotona, päivähoitossa ja koulussa 2006, 12.)

4.3 Vanhemmuus romanikulttuurissa

Romaniperheessä on selkeä roolijako, miehen ja naisen rooleihin. Tällainen roolien jaottelu ei kuitenkaan sulje pois niiden välistä tasa-arvoa ja keskinäistä arvostusta. (Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008, 25; Romanilapsi päivähoitossa Ylöjärvellä 2008, 8.)

Mies on selkeästi perheen pää ja nainen on kodin sydän. Romaniperheessä lasten kasvatustavoitukset varsinkin lasten ollessa pieniä on naisella. (Romanilapsi kotona, päivähoitossa ja koulussa 2006, 17; Vast vastense 2007, 34.) Lasten tullessa murrosikänsä kasvatustavoitukset perheessä muuttuu. Tytöt viettävät enemmän aikaa

äitinsä kanssa ja omaksuen häneltä naisen käyttäytymismallia, pojat puolestaan viettävät aikaa isänsä kanssa omaksuen miehen käyttäytymismallia. (Junkala & Tawah 2009,20;Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008,26.)

Avo- ja avioerot ovat myös romanikulttuurissa arkipäivää ja tällaisen tilanteen sattuessa lapset jäävät usein äidille. Jos äiti ei yksinään kykene huolehtimaan tai ei ole selvinnyt erosta kunnolla, lapset siirtyvät isovanhempien vastuulle. (Vast vastense 2007,34; Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa 2008,26.)

4.4 Lapsen asema

Lapset kuuluvat luonnollisena ja tärkeänä osana romanien perhe-elämää. Romanikulttuurissa parisuhteen katsotaan vakiintuneen vasta ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen. Raskaus ja synnytys ovat romanikulttuurissa tabuja, joista ei eri sukupolvien kesken keskustella. Mutta lapset ovat erityisen toivottuja ja rakastettuja, romanikulttuurissa isovanhemmat iloitsevat lapsenlapsesta, vasta kun tämä on maailmassa. (Romanilapsi kotona, päivähoitossa ja koulussa 2006, 17; Vast vastense 2007,28.)

Lapset kasvatetaan kunnioittamaan vanhempia ihmisiä ja romanikulttuurissa painotetaan hyviä käytöstapoja. (Vast vastense 2007, 122.)Lapsuutta halutaan romanikulttuurissa varjella mahdollisimman pitkään. Murrosiästä ja siihen liittyvistä muutoksista ja ehkäisystä romanilapset eivät keskustele vanhempien kanssa häveliäisyssyistä. Sen takia koulun terveydenhoitajan pitämällä infotunneilla on erityisen tärkeä merkitys.

Murrosikäen tultaessa tytön alkavat pukeutua pitkään hameeseen ja pojat alkavat puolestaan käyttää tummia housuja farkkujen sijaan. Romaninaisen asuun jokainen tyttö saa itse valita haluaa siihen pukeutua, valinta tehdään kuitenkin ennen perheen perustamista. Häveliäisyys näkyy myös vaatetuksessa. Nuoret eivät voi mennä vanhempien romanien eteen tai julkisille paikoille vaillinaisesti

puettuina.(Vast vastense 2007,40–41.) Tämä seikka tulee yläasteella esiin, ettei romaninuoret voi mennä esimerkiksi liikuntatunnilla urheiluvarusteet päällä lenkille. Vaatetusasia ei estä osallistumasta liikuntatunnille ja liikuntavarusteet voivat olla esimerkiksi yllä koulun liikuntasalissa.

5 KOULUTUS

Kerron romanien koulutuksen historiasta ja siitä, miksi romanien koulutus on heikkoa. Tuon esiin tarkemmin päivähoitoon, peruskouluun ja jatko-opintoihin liittyviä yleisiä seikkoja ja niitä, joita tulisi romanilasten ja – nuorten kohdalla ottaa huomioon. Romanien koulutuksen historia on varsin lyhyttä. 1970-luvulla romanien saadessa asuntoja, lapset siirtyivät asteittain koulunpenkille. Romanit olivat kuitenkin tuohon aikaan koulutusvastaisia, johtuen historian sulauttamisyryksistä. 1980–1990-luvuilla romaniväestö heräsi koulutuksen tärkeyteen.

Opetushallitus on julistanut vuonna 2008 kuntien haettavaksi erityisavustusta romanilasten perusopetuksen tukemiseen. Romanitaustaisten työntekijöiden palkkaaminen varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen piiriin on havaittu erityisen hyväksi tukitoimeksi romanilapsille ja – nuorille. (Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja, 2011,15.)

Aikuisten romanien kouluttaminen on romaniväestön osallisuuden ja yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä toimimisen kannalta erityisen tärkeää. Koulutus on edellytys parempaan sijoittumiseen työmarkkinoille. Erityisen tärkeää aikuisten romanien kouluttautuminen on, koska monet romanit perustavat perheen nuorena ja tästä syystä koulutus jää aikuisiälle. (Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja, 2011,16.)

Vähemmistöön kuulumisen vaikuttaa lapsen identiteettiin. Lapset ja nuoret ovat tietoisia siitä, mitä heistä muut ajattelevat. Heidän identiteettiinsä vaikuttavat näin ollen myös valtakulttuurin edustajat, tämä lisää identiteettiprosessin haasteellisuutta. Vähemmistöryhmän yhteiskunnassa kokema arvostus vaikuttaa ryhmää edustavan henkilön identiteettiin ja ennen kaikkea omanarvontunteeseen. Syrjinnän kokeminen valtakulttuurin taholta, saa ryhmän vetäytymään ja eristäytymään kauaksi valtakulttuurista. (Paavola & Talib 2010,65.) Tämä vetäytyminen selittää romanien käytöstä historiassamme. Yhteiskunnan hyljeksiessä, he ovat vetäytyneet entistä kauemmaksi ympäröivästä

yhteiskunnasta. Onneksi asioihin on tullut muutos ja romanit ovat päässeet ympäröivään yhteiskuntaan sisälle.

Vähemmistöön kuuluvien lasten kohdalla olisi erityisen tärkeää, että päivähoidossa ja koulussa heille annettaisiin hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Hyväksytyksi tulemisen kokemus on edellytystä sille, että vähemmistöön kuuluva lapsi kykenee sisäistämään oman ja muiden ihmisarvon ja arvokkuuden. (Paavola & Talib 2010,65.)

5.1 Päivähoito

Suomessa päivähoitoon osallistuminen on subjektiivinen oikeus, 1990-luvulta lähtien.(Alasuutari 2003,25.) Vuonna 1995 päivähoitolakia uudistettiin romanien ja maahanmuuttajien osalta, uudistuksen myötä päivähoitossa pitäisi tukea romanien ja maahanmuuttajien kieltä ja kulttuuria yhteistyössä kulttuurin edustajien kanssa. (L 22.12.1994/1336.)

Romanilapsella saattaa olla ongelmia hienomotorisissa taidoissa, kielen ymmärtämisessä ja silmän ja käden yhteistyössä, koska askarteleminen ja satujen lukeminen eivät ole kuuluneet niin sanottuun perinteiseen romanikulttuurin kasvatustalliin. Onneksi nykyään romaniperheet ovat ymmärtäneet näiden seikkojen ja myös päivähoiton merkityksen lapsen kehitykselle. (Ovet auki - projekti 2007, 9; Gripenberg 20011, 30.) Näin ollen on aina vain yleisempää, että romanilapset osallistuvat päivähoitoon. On tärkeää, jos lapsi ei ole päivähoitossa, kasvatustallissa asia otetaan puheeksi ja vanhemmalle/vanhemmille kerrotaan varhaiskasvatustallin tärkeydestä lapsen kehityksen ja kouluvalmiuksien kannalta. (Romanilasten- ja perheiden tukeminen eri palveluissa [Viitattu 29.1.2012.]).

5.2 Peruskoulu ja jatko-opinnot

Arvion mukaan tällä hetkellä Suomessa on noin tuhat peruskouluikäistä romanilasta- ja nuorta (Nissilä 2011,12.) Jos romanilapsi ei ole osallistunut päivähoitoon, eikä esikouluun. Koulun aloittaessaan hän on ensimmäistä kertaa ”yksin” hänelle vieraassa ympäristössä. (Blomerus 2011, 26.) Siksi olisi tärkeää, että opettaja huomioisi romanioppilasta ja olisi kiinnostunut hänestä. (Romanilasten ja – perheiden tukeminen eri palveluissa [Viitattu 29.1.2012].)

Ala-asteelta siirtyminen yläasteelle ja yläasteelta siirtyminen toisen asteen koulutukseen on tunnistettu romanilasten ja – nuorten kohdalla siirtymävaiheiksi, joihin he tarvitsevat erityisesti tukea ja ohjausta. (Syrjä 2011,101; Junkala & Tawah 2009,29.) Näihin siirtymävaiheisiin tulisi kiinnittää huomiota ja tarjota romanilapselle tukea ja kannustusta.

Tärkeää, että opettajilla olisi tietoa romanikulttuurista, nämä tiedot auttavat ymmärtämään romanilasta ja myös antamaan hänen tarvitsemaansa tukea koulunkäyntiin. (Vast vastense 2007,58.) Yläasteen aikana romanilapset alkavat pukeutua kulttuurin mukaan. Tytöt vaihtavat housut pitkään hameeseen ja pojat farkut tummiin housuihin. (Vast vastense 2007,40.) Pukeutuminen vaikuttaa koulussa vain liikuntatuntien järjestelyyn, koska romaninuori ei voi esiintyä julkisella paikalla urheiluvaatteet päällä.

Romaninuorten kohdalla on tärkeää, että heille puhutaan riittävän ajoissa jatko-opintoihin hakeutumisesta ja ennen kaikkea eri vaihtoehdoista. Ammatti-identiteetin luomiseen romaninuoren pitää kyetä tekemään valintoja sekä oman ryhmänsä että valtaryhmän välillä pyrkiessään ylläpitämään positiivista sosiaalista identiteettiä. Voidaan puhua myös tasapainottelusta kahden kulttuurin välillä. (Paavola & Talib 2011, 65–66.) Jatko-opintoihin hakeutumista vielä jarruttaa ja vaikeuttaa positiivisten roolimallien puute. (Vast vastense 2007,57.) Itse näen tärkeimpänä asian uskon itseensä ja omiin kykyihin. Tärkeää on myös kannustuksen saaminen omasta lähipiiristä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöprosessissa yhteistyökumppanina toimii Seinäjoen kaupungin romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke. Käytin opinnäytetyössäni toimintatutkimuksellista tutkimusotetta, joka kuuluu kvalitatiiviseen tutkimukseen. Tutkimusaineiston keräämismenetelmänä käytin teemahaastattelua.

Halusin tehdä oppaan lisäksi myös tutkimuksellisen osan, koska halusin saada tietää, mitä oppaan kohderyhmät ajattelevat tutkittavasta ilmiöstä eli koulunkäynnistä. Ajattelin tutkimuksellisen osan tekemiselle olevan hyötyjä itse oppaan tekemisen prosessissa ja ennen kaikkea ajattelin tutkimuksellisen osan myös palvelevan yhteistyötahoani eli Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hanketta.

Haastattelin tutkimustani varten romanilapsia, heidän vanhempiaan ja lisäksi opettajia. Halusin ottaa tutkimukseeni nämä kolme kohderyhmää, että saan mahdollisimman laajan näkökulman romanilasten koulutukseen liittyviin asioihin. Haastatteluun osallistui neljä perhettä ja seitsemän romanilasta ja kaksi opettajaa.

Tutkimusprosessi alkoi aiheen valinnasta. Minun tapauksessani aihetta tarjottiin jo olemassa olevasta Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeesta, että tekisin heille opinnäytetyönäni oppaan romanilasten peruskoulun tukemisesta. Suostuin pienen miettimisen jälkeen. Tämän jälkeen aloin miettimään, millainen kokonaisuus opinnäytetyöprosessin itse opinnäyteosasta tulisi ja mitkä teemat siihen sisältyisivät. Hyvin lyhyen pohtimisen myötä ja opinnäytetyöni ohjaavan opettajan kanssa käytyjen keskustelun pohjalta opinnäytetyöhöni nousivat siinä olevat teemat, romanit ja heidän historiansa, romanikulttuuri ja koulutus.

Lähdin liikkeelle opinnäytetyöni tutkimusosasta. Allekirjoitimme yhteistyötahoni edustajan ja ohjaavan opettajan kanssa sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä. Tämän jälkeen ryhdyin laatimaan teemahaastattelurunkoa vanhempien, lasten ja opettajien haastatteluja varten. Ohjaavan opettajan hyväksytyä teemahaastattelurungon (LIITE 2), laadin lupakyselyn vanhemmille, heidän lapsien

haastattelua varten (LIITE 1). Suoritin haastattelut ja litteroin ne. Tämän jälkeen ryhdyin kirjoittamaan teoriaosaa ja laatimaan oppaan hahmotusta. Analysoin tutkimustulokset ja tein johtopäätöksiä niiden, aiempien tutkimusten ja teoretiedon suunnassa. Näihin kysymyksiin lähdin opinnäytetyössäni etsimään vastauksia.

Miten romanitausta näkyy koulunkäynnissä?

Miten romanilapsia tulisi tukea koulunkäynnissä?

Millä tavoin vanhemmat tukevat lastensa koulunkäyntiä?

6.1 Tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus on monenlaisissa tutkimuksissa käytetty tutkimusmenetelmä. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tiedon hankinta on kokonaisvaltaista ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmisen käyttämistä tiedon keräämisen välineenä eli tällöin aineistoa kerätään esimerkiksi teemahaastattelun, ryhmähaastattelun tai osallistavan havainnoinnin keinoin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 153,155.)

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että sen luotettavuuden analysoinnin yhteydessä sovelletaan vaihtelevia määriä tilastollista todistelua. (Alasuutari 2011,33.) Pohdittaessa laadullisen tutkimuksen luonnetta, esiin nousee kysymys laadullisen tutkimuksen ja teorian ja teoreettisen suhteesta. Tähän pohdintaan liittyy kaksi lisäkysymystä tarvitaanko laadullisessa tutkimuksessa teoriaa ja edustaako laadullinen tutkimus teoreettista vai empiiristä analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2009,17.)

6.2 Tutkimuksen aineiston kerääminen

Tutkimukseeni osallistui 4 Seinäjoella asuvaa romaniperhettä. Kaksi lasta ei halunnut osallistua haastatteluun. Osallistuva lapsia oli yhteensä siis seitsemän ja kolmesta perheestä osallistui vain toinen vanhempi ja neljännen perheen kohdalla vanhemmat halusivat heitä haastateltavan yhteisesti. Heidän lisäksi haastattelin kahta pitkän linjan opettajaa, jotka ovat työuransa aikana opettaneet romanilapsia ja he kummatkin kuuluvat Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeen ohjausryhmään.

Sain vanhempien ja romanilasten tiedot yhteistyötaholtani, Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukeminen-hankkeelta. Otin vanhempiin yhteyttä puhelimitse ja sovin heidän kanssaan tapaamisen, jossa esittelin itseni ja he allekirjoittivat suostumuksen(LIITE 1) lasten haastatteluista varten. Suostumuksen allekirjoituksen yhteydessä sovin ajan varsinaiseen vanhempien haastatteluun ja samalla myös näytin heille teemahaastattelurungon (LIITE 2). Ajattelin, että heidän on hyvä nähdä, minkä tyyppisiä kysymyksiä aion heille ja heidän lapsilleen esittää. Vanhempien haastattelut suoritin heidän kotonaan. Vanhemmat olivat avoimia haastattelutilanteessa ja haastattelut kestivät 30 -60 minuuttia. Vanhempien haastattelut suoritin maaliskuuhun 2011 aikana.

Lasten haastattelut suoritin heidän kouluillaan joko opettajien huoneessa tai koulun kirjastossa. Otin lasten luokanopettajiin yhteyttä ja sovin heidän kanssaan ajankohdat, koska haastattelin lapset. Koululle mennessäni näytin opettajalle vanhempien suostumuksen haastatteluun (LIITE 2). Lasten haastattelut kestivät noin 15–30 minuuttia. Suoritin lasten haastattelut syys- lokakuun 2011 aikana. Pyrin esittämään lasten kohdalla kysymykset mahdollisimman yksinkertaisesti ja monesti kysymyksiä piti hieman selventää. Ilmapiiri oli aluksi hieman jännittynyt, koska olin miltei kaikille lapsille vieras. Ennen varsinaista haastattelun aloitusta esittelin itseni lapselle ja kerroin, että vanhempien kanssa olen sopinut haastattelusta etukäteen ja että kyselen koulunkäynnistä.

Opettajien haastattelut suoritettiin kouluissa. Haastattelut kestivät 30–45 minuuttia. Opettajilla en näyttänyt kysymyksiä etukäteen. Kummankin kohdalla haastattelutilanne oli rento ja he vastailivat kysymyksiin suorasanaisesti. Haastatteluissa vallitsi avoin ilmapiiri. Yllätyin itse siitä, kuinka avoimesti he kertoivat romanilasten koulunkäyntiin liittyvistä asioista minulle. Opettajat haastattelin lokakuussa 2011.

Teemahaastattelu on yleinen tutkimisaineistonkeruumenetelmä ja teemahaastattelun teko etenee lineaarisesti. Ensin luodaan teemahaastattelun runko ja sen jälkeen valitaan haastateltavat. Haastattelut nauhoitetaan, jonka jälkeen ne litteroidaan mahdollisimman pian. Tämän jälkeen aineistoa analysoidaan. (Eskola 2007,34–35.) Teemahaastattelussa vain teemat on etukäteen määrättyjä, kysymysten esittämisjärjestyksellä ja kysymysten tarkoilla sanamuodoilla ei ole merkitystä. Kuten vastaavasti strukturoitu haastattelu pohjautuu tarkkaan kysymysjärjestykseen ja –muotoon. (Eskola & Vastamäki 2007,27.) Teemahaastattelua käytetään paljon menetelmänä kvalitatiivisissa tutkimuksissa, koska se vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Tästä huolimatta teemahaastattelu ei ole yksinomaan kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä vaan sitä voidaan käyttää myös kvantitatiivisesti painottuneissa tutkimuksissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197.)

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, koska mielestäni se sopi tutkimukseeni parhaiten. Teemahaastattelu oli hyvä valinta siksi, koska teemalla vain on väliä. Tällä tarkoitan sitä, että kysymyksen tarkan sanajärjestyksen seuraaminen olisi mielestäni syönyt asiaa. Teemahaastattelu oli hyvä valinta myös siksi, että tutkimukseeni osallistui lapsia, heidän vanhempiaan ja opettajia. Esitin kysymyksen eri sanoin lapsille kuin esimerkiksi opettajille. Teemahaastattelurungon teemoja (LIITE 2) olivat koulunkäynti ja romanitausta. Kumpaankin teemaan sisältyi alakohtia.

6.3 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineistoa analysoidessa teoriaohjaavasti siitä löytyy kytkeitä teoriaan, mutta nousseet ilmiöt eivät pohjautu suoraan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009,96.)

Aineiston analyysi lähti liikkeelle litteroinnilla. Litteroinnin jälkeen nimesin vastaajat statuksen mukaan oppilas, perhe ja opettaja ja luokittelin vastaajat numeerisesti. Tämän jälkeen luokittelin kysymykset numeerisesti ja liitin jokaisen vastauksen kysymykseen. Jokaisesta kysymyksestä tein oman tällaisen tiedoston. Tämän tehtyäni minulla oli sekä oppilaille, vanhemmille ja opettajille omat kysymykset luokiteltuina sisältäen kaikkien vastaukset. Tämän jälkeen ryhdyin analysoimaan ja vertailemaan heidän vastauksiaan kysymys kerrallaan, käyttäen hyväksi teemahaastatteluiden teemoitusta, joita olivat koulunkäynti ja romanitausta.

6.4 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään käsitteitä reliabelius ja validius. Reliabelius viittaa tutkimuksen toistettavuuteen ja siihen, että tutkimusta voidaan pitää luotettavana, jos tutkimuksen toistettaessa saadaan sama tulos. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 216,217.) Validius puolestaan arvioi tutkimusmenetelmän luotettavuutta, että onko tutkimusmenetelmällä saatu mitattua juuri sitä mitä tarkoitus oli mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004,216.)

Tutkimuksessani reliabelius ei toteudu täysin, koska kyseessä on laadullinen tutkimus. Jos tutkimukseni toistettaisiin, haastateltavani eivät varmasti antaisi sanasta sanaan samoja vastauksia kuin ensimmäisellä kerralla. Reliabelius toteutuu kuitenkin siinä, että toistettaessa tutkimus haastateltavien vastauksissa tulisi varmasti samat teemat ja asiasisällöt esiin vaikka ne eivät sanasta sanaan täsmäisikään heidän aiemmin antamiin vastauksiin.

Tutkimuksessani toteutuvaa validiutta eli olenko tutkimuksessani saanut mitattua juuri sitä mitä tarkoitukseni oli mitata. Tutkimuksessani ja tutkimusmenetelmälläni onnistuin mittaamaan juuri niitä asioita, joita oli tarkoituskin mitata. Mielestäni teemahaastattelu auttaa pitämään keskustelun teemojen sisällä ja näin ollen sain vastauksia juuri niihin haettuihin asioihin. Tutkimukseeni osallistuneiden lasten vastaukset olivat kovin vaatimattomia. Syynä tähän voi olla se, että lapset halusivat tuoda itsestään kuvan, joka ei täysin vastaa heidän kokemaansa.

Eettisyyden tulee näkyä tutkimuksessa kaiken työskentelyn läpäisevänä periaatteena ja näin ollen se on läsnä jokaisessa työvaiheessa. Eettisesti kestävän tutkimuksen teossa tutkija pohtii tutkimusprosessin eri vaiheissa ovatko valinnat kestäviä ja eettisiä hänen tutkimuksensa kannalta. (Pohjola 2007,12.)

Eettisyys näkyy tutkimuksessani joka työvaiheessa. Tutkijana olen miettinyt valitsemaani aihetta ja siihen liittyviä teoreettisia näkökulmia eettisyyden näkökulmasta. Eettisyys toteutuu koko kirjoittamisprosessissa. Olen kriittisesti tutkinut käyttämiäni lähteitä. En ole väittänyt kenenkään ajatuksia omakseni, vaan olen merkinnyt lähdeviitteet asiallisesti kirjallisten töiden ohjeiden mukaan.

Haastateltavia lähestyessä olen ollut täysin oma itseni ja kohdannut jokaisen haastateltavan arvokkaasti ja arvostanut heidän mielipiteitään ja näkemyksiä tutkittavaa aihettani kohtaan. Eettisyys näkyy tutkimuksessa haastateltavien anonyymiutena ja tuon vastaukset esiin niin, ettei niistä voida ketään tunnistaa. Analysoinnin jälkeen hävitän aineistot, ettei niitä voi kukaan ulkopuolinen lukea. Tutkimusetiikka on läsnä koko tutkimusprosessin ajan. Haastateltavien kanssa tehtiin kirjallinen sopimus (LIITE 1) heidän lastensa osalta haastatteluun osallistumisesta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tuon tutkimustulokset esiin teemoittain. Vanhempien ja lasten vastaukset tuon esiin teemojen sisällä. Opettajien vastaukset haluan tuoda omana kokonaisuutena, koska opettajille esittämäni kysymykset olivat hieman toisenlaisia, vaikka käsittelivät samoja teemoja kuin lasten ja vanhempien. Ensiksi avaan taustatietojen lisäksi koulunkäyntiä, sen jälkeen tuon esille vanhempien tuen.

7.1 Taustatiedot

Haastatteluihin osallistui 4 eri perhettä. Kolmesta perheestä haastatteluun osallistui vain toinen vanhemmista. Perheiden vanhemmat olivat ikähaitariltaan 30–45 vuotiaista. Haastattelemista

Haastattelemiani vanhempia oli yhteensä viisi. He edustivat neljää eri perhettä, eli yhdestä perheestä haastatteluun osallistui molemmat vanhemmat. He olivat ikähaitariltaan 30–45 vuotiaita, neljä naista ja yksi mies. Vanhemmista kahdella oli koulutuksena peruskoulu, yhdellä 8.luokkaa peruskoulua käytynä. Kahdella oli kauppaopisto käytynä. Haastattelemista lapsista kuusi oli ala-asteella ja yksi yläkoulun oppilas.

7.2 Koulunkäynti

Mielekkäät asiat koulussa. Jokaiselta oppilaalta löytyi mielekkäitä asioita koulunkäynnistä. Muutama oppilas mainitsi vastauksessaan kaverit. Useampi oppilas kertoi pitävänsä liikunnasta.

No täällä on ainaki hyvä tai ainaki meidän luokassa on tosi hyvä luokkahenki.ettei siellä riidellä paljoakaan, joskus ehkä pientä mutta ei

paljoa. Ja sitte täällä on tosi kivoja opettajia. Kiva koulu ja täällä on kivat leikkipaikat. Kuvis on tosi kivaa ja äidinkieli ja uskonto.(oppilas 3)

Mä tykkään olla paljon välkällä, leikkiä. Ja sitte no mä tykkään kaikista eniten matikan kirjasta ja sitten koulun ruokalas on kaikista hyvää ruokaa muusia ja kalaa. Ja sitte tota mää oon saanu paljon uusia kavereita täältä ja noista kakkosluokasta.(oppilas 1)

Ei niin mielekkäät asiat koulussa. Harva oppilas ei osannut nimetä asioita, joista ei pidä koulussa. Usea oppilas mainitsi, ettei matematiikka ole mieluinen oppiaine koulussa. Muutama oppilas mainitsi englannin vaikeaksi ja ei mieluisaksi kouluaineeksi. Harva oppilas mainitsi vastauksessaan kavereiden puuttumisen ja myös kouluruuan.

No ööö ei oikeestaa mikkää.(oppilas 2)

No jos vaikka ei oo ketää kaveria, ja mulla on ollu ainaki kaks kertaa nii tapahtunu. Sitte yleensä jos ruokalas on paha ruokaa.(oppilas 1)

Vanhempien tuki. Lapset nostivat esiin, että vanhemmat tukevat koulunkäyntiä kysymällä onko läksyt tehty ja auttamalla vaikeissa läksyissä. Harva oppilaista noista esiin, että vanhemmat myös käskivät lukemaan kokeisiin. Lasten mukaan vanhemmat tukivat heitä koulunkäynnissä hyvin.

Ihan normaalisti, perinteisesti. (oppilas 7)

En mä tiää, kehuu ku kokeet onnistuu. Läksyis ei auta ku osaan itte (oppilas 6)

Äiti ainakin auttaa läksyis—(oppilas1)

Hyvin, kysyy, onko läksyt tehty.(oppilas 4)

Hyvin, pitää aina huolen kaikesta, auttaa matikas ja vähä näis mis on vaikeutta. (oppilas 5)

No että yleensä niin että ne sanoo että hyvin toi koulu menee sulla. (oppilas 2)

Vanhemmat kertoivat lapsia laajemmin siitä, millä tavoin tukevat lastensa koulunkäyntiä. Jokainen perhe kertoi kyselevänsä onko läksyt tehty. Eräs vanhempi korosti sitä, että heidän perheessä lasten koulunkäyntiä tuetaan pitämällä rutiineista kiinni, eli kouluun mennään vaikka väsyttäisi. Vanhemmat mainitsivat myös siitä, että koulutehtävät ovat vaikeutuneet heidän kouluajoista niin, ettei aina osaa auttaa lasta. Tässä kohdassa vanhempien lasten apu korostuu, he osaavat auttaa paremmin kuin vanhemmat itse.

Kannustamalla. Ja sillä lailla että ollaan yritetty puhua, että kokeisiinki että pitää lukiä.Ja se xxx itte sen ny huomaa, että laski ku ei lukenu. ja tietenki yritetty puhua että kuinka se on tärkeää se koulunkäynti., (perhe1)

Tenttaamalla onko läksyt tehty, Kyllä meillä on tarkkaa että pidetään rutiineista kiinni että meillä ei jäähä vaikka joku aamu väsyttää niin koulusta pois.(perhe 2)

No kuule täytyy sanoa että ykkösluokallaki on aika haastavia juttuja. Yritän aina auttaa mutta joskus on vaa. Ja oon sanonu opettajille, että en mä osaa itekkää nii kuinka mä autan. Vanhemmat lapset on monesti parempia opettajia ku itte. Yläastelaisia en voi opettaa ollenkaa.(perhe 3)

Eräs vanhempi pohti ja kertoi lapsensa koulunkäynnin tukemisesta erittäin laajasti ja kauaskantoisin ajatuksin. Vanhempi kertoo painottaneensa viikoittain, lähes päivittäin lapselleen koulunkäynnin tärkeyttä ja sitä, kuinka pitkälle valinnat vievät, käykö peruskoulun hyvin ja hankkii ammatin vai jättääkö ammatin hankkimatta. Vanhempi kertoo myös antaneensa kaiken tuen mitä voi lapselleen antaa, että hänelle olisi oikea suunta elämässä. Lopuksi vanhempi toteaa, että ilman tätä oikeaa suuntaa elämässä, elämään tulee osa-alueita, jotka eivät ole toivottuja ja vievät lapsen yhä kauemmas siitä niin sanotusta toivotusta elämästä.

Painottanu, painottanu viikottain lähes päivittäin sitä, että tota kuinka tärkeää se on ja miten pitkälle nämä valinnat vie. Vaikka se tässä tuntuu, tuntuu raskaalta ja tympiältä tehdä. Ja nähdä vaivaa ja kaikkia. Se muu elämä ois paljo kivempaa. 10 vuotta menee äkkiä ja ollaa aikuisia ja sillo kerätää niitä hedelmiä joita ny on tota yksinkertasesesti vaan. Et se yksinkertane asia että se tuki on lähteny kotua, vilpittömästi että sillä lapsella ois oikia suunta elämässä. Sen tietää että se suunta pitää olla tai muuten elämään tulee ei-toivottuja alueita mukaan (perhe 4)

Vapaa-aika. Kaikilla lapsilla ei ollut harrastuksia. Jokaisen lapsen vapaa-ajasta kuitenkin löytyi tekemisiä. Kaverit ja kavereiden kanssa ajan viettäminen mainittiin useassa vastauksessa. Muutamalla lapsella oli yksi tai useampi harrastus, eräs lapsista puolestaan oli juuri lopettanut harrastuksensa. Lasten harrastukset liittyivät liikuntaan, musiikkiin tai eläimiin. Tietokoneella oleminen mainittiin muutamassa vastauksessa.

No mä meen yleensä ku meillä on omia hevosia nii mä meen sinne tallille. Ja ku on päässy koulusta nii meen tallille ja hoidan hevoset ja käyn ajamas ponia. Ja sitte tuun kotia ja jos vielä on aikaa mä meen kavereitte kans sitte.(oppilas 3)

No oon kavereitten kaa tai sitte kotona yleensä ja sitte käyn harkoissa, nyrkkeily.(oppilas5)

Oon koneella ja pelaan jalkapalloa(oppilas 4)

No mä soitan viulua, ja sitte mulla on paljon kaikkia laulujuttuja(oppilas 6)

Yleensä kotii syömää ja kavereidein kaa jonneki.kaupungille tai pelailee. Ny justii lopetin jääkiekon, kuntosalilla käyn(oppilas 7)

Vapaa-ajalle toivottua /haluttua tekemistä. Usea oppilaista oli sitä mieltä, ettei heillä ollut sellaisia asioita, joita olisi halunnut harrastaa tai ainakaan ei tullut mieleen. Muutama oppilaista mainitsi urheiluharrastuksen.

No mä haluaisin harrastaa jalkapalloa. (oppilas 1.)

Ois sähly mutta ku ei aina ehi mennä.(oppilas 2)

Lasten koulunkäynnin sujuminen. Pääasiassa lasten koulunkäynti sujuu hyvin. Yhdessä perheessä oli lapsella ollut tarvetta tukiopetukseen, mutta oppiminen oli lähtenyt sujumaan ilman tukiopetusta. Toisella lapsella numerot olivat laskeneet, koska hän ei ollut lukenut kokeisiin. Lapsi oli tämän itsekin huomannut ja alkanut valmistautumaan kokeisiin paremmin. Numerot ovat parantuneet.

Ja sitte ekaluokallaki oli tätä että syksylläki oli että tarttis tukiopetusta mutta sitte yhtä äkkiä se on vaa alkanu oppimaa ja se on niinku tosi hyvä laskemaan. Mä uskon, että rukouksella on ollu tähä vaikutus. Se on niinku ihimeellisesti, että opettaja kirjootti että tarvittoo tukiopetusta ja ajanki sopi. Mutta sitte yhtä äkkiä on alkanu menemään ja hyvin. Kuinkas sitte xxx (katsoo miestään)? No on sillä ihan hyvin menny, että tää syksy oli vähä sillä laski aika moni niinku numero. Mutta se itteki sen myönsi että ei oo luku kokeisiin. Ja se huomasi itte ny ku luki kokeisiin niin sillä on tullu hyviä numeroita. Se oli vähä sellane että anto retkahtaa. (perhe 1)

Toisen perheen lasten koulunkäynti on sujunut hyvin. Menestys koulussa on kuitenkin ollut vaihtelevaa, vaihtelevuuteen ovat vaikuttaneet oppimiseen liittyvät asiat. Kouluun meneminen ja koulunkäynti ovat lapsille mieluista. Vanhempi mainitsee lisäksi, että opettajien palaute lasten koulun käymiseen liittyvissä asioissa on pääasiassa positiivista.

Hyvin se sujuu. Että miten sen nyt sanois. Vaihtelevalla menestyksellä. Mielellään menevät kouluun ja ovat koulussa. Oppimisasioissa saattaa olla on (perhe 2) Ei, Meillä sujuu kyllä koulunkäynti tosi hyvin. Ei sielä oo ollut mitää ja palaute koulusta on ollu pääasiassa hyvää.(Perhe 2)

Kolmannen perheen kohdalla koulunkäynti sujuu suhteellisen hyvin. Vanhimman lapsen kohdalla opiskeluinto on löytynyt toisen asteen koulutuksessa, saa siellä parempia numeroita kuin yläasteella ollessaan. Toiseksi vanhimman kohdalla koulunkäynti sujuu hyvin, lapsi on kiinnostunut lukemista muutoinkin. Perheen kolmannen lapsen kohdalla koulunkäynti sujuu ihan hyvin. Perheen poika ei jaksu keskittyä, eikä pidä asioista, jotka vaativat pitkäjänteisyyttä.

No joo itse asiassa meillä sujuu suhteellisen hyvin, että vanhin oikeestaan ku nyt se opiskelee. Niin se on petrannu siihen yläasteikaan tosi paljon. Sillä menee oikeestaan koulu paremmin ny yläasteella. Ja seuraavaksi vanhin on ny muutenki kiinnostunu lukemisesta, että se on kova lukemaan muutenki ja sillä menee hyvin. Likoista nuorin sekin on ihan ok. Pikkupoika nyt sitte on semmone pahnan pohjimmainen, joka ei ehkä ole niin kiinnostunut koulusta. Kyllä se nyt sujuu, mutta ei ehkä niin hyvin kuin tytöillä. Se ei jaksu keskittyä. Se ei oo sellainen, että jaksas kauaa näpertää jotaki saman asian kanssa, ehkä se osaa mutta se ei keskity.– (Perhe 3)

Neljännän perheen vanhempi huokaisee aluksi. Hän kertoo lapsen koulunkäynnin sujuvan vaihtelevasti tällä hetkellä. Vanhemman mukaan lapselta on kadonnut motivaatio opiskelun suhteen. Läksyjien tekoa laiminlyö ja eikä koulu kiinnosta. Kaverit ja muu ympäröivä maailma on tärkeämmässä asemassa kuin koulunkäynti. Vanhempi toteaa vielä lopuksi, että koulunkäynti saisi sujua paremmin.

(Huokaisee), Tällä hetkellä vaihtelevasti. Syystä, että motivaatio on karonnu. Ei jaksu kiinnostua, ei tee läksyjä. Kaverit ja muu maailma on paljon tärkeämpiä. Paremmin sais mennä.(perhe 4)

Lasten tulevaisuuden haaveet. Kaikki oppilaat osasivat sanoa, ilman pitkää miettimistä, mikä heistä tulee isona tai mikä ala heitä kiinnostaa. Eräs heistä halusi parturikampaajaksi. Muutama oppilasta halusi poliisiksi. Yksi halusi ammattinyrkkeilijäksi. Yksi oppilas näki tulevaisuuden ammattinsa liittyvän musiikkiin, mainitsi musiikin opettajan ammatin esimerkiksi. Harvalla oppilaalla oli useampi vaihtoehto parturi, opettaja tai nuoriso-ohjaaja, vaihtoehtoista päätellen ihmisten parissa tehtävä työ olisi mukava. Yhdellä oppilaalla tulevaisuuden ammatti oli jo niin sanotusti ajankohtaista, hän oli hakenut kauppaopistoon. Hän korosti tämän lisäksi, että tärkeintä olisi päästä opiskelemaan johonkin kouluun.

No mä oon aatellu, että olis kiva ryhtyä parturiksi. Että se ois iha kivaa tai sitte opettajaki haave olis iha kiva. Tai nuoriso-ohjaaja tai joku semmonenki olisi ha kiva(oppilas 3)

Merkonomi toivottavasti, pääsis ainaki jonneki kouluu ja pääsis opiskelee.(oppilas 7)

7.3 Romanitausta

Romanitaustan merkitys vanhemmille. Romanitaustan merkityksestä nousi päällimmäisenä, että romanius merkitsee romanille vähän kaikkea, sen voi nähdä suurimpana osana omaa elämää. Vahvana nousee, että jo lapsuudesta asti opitaan kunnioittamaan tiettyjä asioita kuten kanssa ihmisiä ja Jumalaa. Aikuisia opitaan kunnioittamaan, koskee myös koulumaailman aikuisia. Toinen vanhempi korostaa erityisesti sitä, että romanius ei merkitse hänelle ehdottomuutta, vaan on suuri osa omaa identiteettiä.

Kyllä se mulle niinku merkittee sillä tavalla oikeastaan vähän kaikkea. Oppii määrittelemään asioita jo lapsuudesta asti, määrättyjä asioita kunnioitetaan sillä tavalla. Esimerkiksi ettei voi iha mitä vaa teherä. Kasvatettu siihe, ettei ihmistä tahallisesti loukattu. Kunnioitus ihmisiä kohtaan ja Jumalaa. Kunnioitus aikuisia kohtaan tärkeää niinku koulus varsinki (perhe 1.)

Oikiasti sehän on yksinkertainen asia, että yks suurin osa omaa elämää. Omaa persoonaa sitä mikä tarkoitus on tällä elämällä. Se ei merkitte mulle ehdottomuutta mutta se on suuri osa mitä olen sisälläni (perhe 4.)

Romanitausta suhteessa koulumaailmaan. Osa vanhemmista toi esiin sitä, että vaikka lapsista ei päällepäin näkyisi, niin he ovat romanilapsia. Opettajien olisi tärkeää tiedostaa se, että romanilapsella saattaa olla heikompi keskittymiskyky ja ennen kaikkea se, että sitä energiaa ja temperamenttia löytyy.

Mun mielestä ylipäättäänsä, no meidä tenavat on ensinnäkin nii valakoosia. Ja en tiedä tajuaako ne sukunime perusteella yhtää mitää mutta.se että nii musta tuntuu että noille opettajille pitäis pitää enemmän sellaista että ne ymmärtäis vaikka meilläkkää tenavis ei paljoa oo tummempaa verta mutta on siinä kuule sen verra että siellä räiskettä piisaa. Mä nykki joulujuhlas kattoon, että kyllä tuo meidän poika iha selkeesti erottuu noista muista ku nuo muut oli sellasia tossavaasia. Ehkä niille opettajille että ne tajuaas sen tieräkkö kuinka nämä on enemmän vilkkaita ja ehkä se keskittymiskyky on heikompi(perhe 3)

Toinen vanhempi korosti sitä tosiasiaa, että koulun henkilökunnalla saattaa olla hyvinkin varautunut asenne romanilasta ja perhettä kohtaan vaikka kotoa yritettäisiin kaikin tavoin olla yhteistyössä koulun kanssa ja olla yhteistyössä aloitteellisia. Hänellä oli mielenkiintoinen vertaus romanilapsesta.

Tää on hyvä pointti. Hyvä kysymys sinänsä, että valitettavan totta. Totuus on se, että vaikka lähtee ottaa samanlaisen asialinjan, ottaa niihi yhteyden, keskustelee, keskustelee vilpittömästi lapsen asioista ja tuo rehellisesti asiat esille niin tietyillä ihmisillä on, on hyvin, hyvin varautunut asenne. Kun puhutaan romanilapsesta, puhutaan uhanalaisesta eläimestä, jonka mukana ei tule käyttöopasta. (perhe 4)

Kolmas näkökulma romanitaustaan oli se, ettei tausta näy perheessä millään tavalla. Vanhempi korosti sitä, että lapset menevät vanavedessä muiden kanssa, eikä romanitausta tule vaatetuksessakaan näkyviin.

Ehkä se ei, en tiiä kuinka se koskettaa meitä perhettä. Se ei meillä varmaa millää lailla oo korostunutta se romanitausta. Että meidän lapset menee aikalailla tuolla vanavenessä muitten lasten mukana. Mä en nyt sit tiiä tietääkö ees kaikki. Ei oookkaa, monesti vaan romanilapset tunnistetaa, ei korostu millää lailla vaatetuksessakaan. Ei oo tullu täällä Seinäjoella asues millää lailla esiin(perhe 2)

Lasten ajatuksia. Vastauksista ei selvästi tullut esiin se, mitä yritin saada selville. Viisi oppilaista vastasi, ettei osaa sanoa. Kaksi oppilasta antoi vastauksen, josta voi päätellä, että romanikulttuuri näkyy jossakin määrin. Kuten esimerkiksi kielenkäytön odotetaan olevan romanikodeissa siistiä.

No kyllä meillä kotona on vähä eri tapoja. Ei tuu oikein mieleen, en mä saa mieleeni mitää. (oppilas 3)

Kotona me puhutaa vähä eri lailla, en mä tiiä.(oppilas 6)

Romanikieli. Teemahaastattelussa kysyin sekä lapsilta että vanhemmilta olisivatko he kiinnostuneita, jos lapsilla olisi mahdollisuus opiskella romanikieltä siihen järjestettävän kerhon avulla.

Vanhemmat näkivät romanikielen opiskelumahdollisuuden hienona ja tärkeänä asiana. Lapsista kaksi vastasi, ettei tiedä haluaisiko opiskella romanikieltä. Viisi lapsista vastasi, että se voisi olla kivaa.

Mielenkiintoista, oppiis vähän jotaki.(perhe 3)

7.4 Koulutuksen historia, nykyhetki ja tulevaisuus

Tähän osioon keräsin opettajien näkemyksiä romanilasten koulunkäynnistä.

Historia. Opettaja kertoi, että Seinäjoen kohdalla romanilasten koulunkäynnissä on tapahtunut suuri muutos viimeisen 15 vuoden aikana. 15 vuotta sitten romanilasten koulunkäynti ei sujunut. Hän nostaa esiin, että historia Seinäjoen kohdalla on surullinen. Romanilapsen jäädessä kotiin ja keskeyttäessään koulunkäynnin, kotiin ei ole otettu yhteyttä. Hän toteaa, että on jopa jossain määrin hyväksytty tällainen käytäntö romanilasten kohdalla, kun taas vastaavaa toimintaa ei olisi valtaväestön kohdalla hyväksytty. Tällä hetkellä tilanne on onneksi toinen. Romanilapset käyvät koulua, vaikkakaan opettajan mukaan eivät vielä täydellä teholla. Opettaja uskoo siihen, että tällä hetkellä peruskoulua käyvät romanilapset saavat peruskoulun päästötodistuksen.

No tuota silloin ku mä tulin Seinäjoelle opettajaksi v.96. Niin vois sanoa, ettei se sujunu juuri ollenkaan. Siitä ei kuitenkaa oo ku 16 vuotta tai 15 vuotta ja 15 vuores on tapahtunu suuri parannus. Tänä päivänä tilanne on kohtalaisen hyvä. Kaikki käy koulua joskin ei vielääkään ihan täyrellä teholla, mutta tuota kouluun tullaan. Ja uskoisin, että kaikki romaninuoret saa peruskoulun päästötodistuksen. Niinku siinä vaihees kun ikää on. Öö Seinäjoen kohdalla historia on jollakin tavalla surullinen, että tuota silloin ku romanilapsi on jääny kotiin nii hänen peräänsä ei oo paljoa kysely. Ja oikeestaan tällainen sivuraiteille meno on sallittua ollu, joka ei olisi valtaväestön kohdalla käynny millään lailla, sieltä olis tullu heti virkamiehiä perähä, että miksi ei tulla kouluhun. Eli on sallittu tällainen toiminta ennemmin. Mutta tuota ny tilanne näyttää hyvältä, ehkä pikkasen vielä haetaan tällasia muotoja erityisopetusta, ja pienryhmää mutta osin se on varmasti paikallansa, että oo ku ei vielä oo sellasta koulunkäyntikulttuuria oo kaupungissa romanilasten kohdalla niin sillo yritetään vähä mennä sieltä missä aita on matalaa(opettaja 1)

Historiassa on huonoja esimerkkejä koulunkäynnistä. Yläasteella on peruskoulu keskeytetty, yksi jopa ala-asteella keskeyttänyt. On myös ollut päästötodistuksen suorittamista niin sanotuin erikoiskeinoin. Tämän jälkeen on siirtynyt toiselle asteella opiskelemaan, mutta opiskelu on keskeytetty lyhyen ajan jälkeen. Opettaja kuitenkin korostaa, että tällä hetkellä romanilasten koulunkäynnin tila on hyvä.

Tällä hetkellä romanioppilaiden koulunkäynti sujuu ihan hyvin. Mutta takavuosilta on kyllä huonojakin esimerkkejä siitä, että on ollu kyllä paljon puutteita. Tämän koulun kautta ei oo kauheesti romanioppilaita mennykkään. Mutta ne, jotka on menny, niin yläasteikäsinä on ollu keskeyttämisä ja yks ala-asteikäinen keskeyttäminen. Ja sitten päästötodistus on pikkukepulikonstein saatu, sanotaanko näin hankittua jollekin. On siirrytty toiselle asteelle, mutta siellä ollaan oltu vaan hetken aikaa. Viikko pari ja sitte jääty pois ja se on sitte siinä. Mutta tällä hetkellä tilanne on hyvä (opettaja 2)

Haasteet koulunkäynnissä. Opettaja näkee, että ala-asteen ensimmäisillä koululuokilla haasteet ovat samanlaisia kuin kaikilla muillakin. Yläasteen puolella esiin nousevat haasteina koulunkäynnin jatkaminen, päästötodistuksen hankkiminen ja toisen asteen opinnot. Haasteena tässä kohtaa on se, että vanhemmat eivät ole yleensä koulutettuja ja tässä tapauksessa nuoren tulee itse luoda kuvansa tulevaisuudestaan. Kiteytettynä romanilapsen haasteena on löytää koulunkäynnistä eväät tulevaisuutta ja työelämää varten.

*Oho, Iso juttu *nauraa*. Tuota alaluokilla haasteet on varmasti aivan samat kuin kaikilla lapsilla, oppia tuota työskentelytapoja, kieltä ja vieraita kieliä ja matikkaa. Sitten Seinäjoen kohdalla tuota ainakin tulee tää yläkoulun puolella sitte vastaan tää jatkaminen ja toisen asteen opinnot. Ja se on uutta suurimmalle osalle. Kotoa ei löydy koulutettua väkeä ja täytyy luoda sellane kuva siitä tulevaisuudesta itse ja se on iso haaste että varmasti nämä nuoret tulevat tarvitsemaan taustatukea siihen, että mikä se kysymys olikaan. Haasteet on löytää koulunkäynnistä eväät tulevaisuutta ja työelämää varten (opettaja 1)*

Toinen opettajista nosti esiin, että romanilasten koulunkäynnissä on nähtävillä kaveriongelma. Hän piti kaikkein tärkeimpänä, että romanilapsilla olisi koulussa

valtaväestöön kuuluvia kavereita. Hänen mukaansa se on kaiken a ja o. Hän nostaa esiin myös romanilasten pienluokissa olon, ettei hänen mielestä syynä ole oppimisongelmat vaan pikemminkin koulunkäynnin laiminlyönti tai koulussa jälkeen jääminen esimerkiksi pitkien poissaolojen takia.

No varmaa tää kaveriongelma on sen kaikista suurin. Ettei mun nähdäkseni siinä mitää muuta ongelmaa oo. Et se vaa ja tuota opillisesti monta kertaa romanilapset on noissa pienissä luokissa mutta mä en sitä oikein jaksa uskoa, että oppimiskyky olis heikompai tai huonompi että sen takia on. Vaa siinä on jotaki koulunkäynnin laiminlyöntiä ja läksyistä huolimattomuutta tai tekemättömyyttä, että niitten kanssa on jääty jälkeen. Mutta tää sosiaalinen juttu, että kavereita pitäis olla. Valtaväestöstä kavereita kerta kaikkiaan. Se on mun mielestä tärkeää, kaiken a ja o. (opettaja 2)

Mahdollisuudet. Opettajan mielestä romanilasten koulunkäynnin mahdollisuudet ovat pitkälti samat kuin haasteet. Ominaisuuksia, joita romaneilta löytyy olisi käyttöä monella alalla. Hän nostaa esiin sosiaalisuuden ja koko sosiaalisen kentän. Hänen mukaansa, on yhtä aikaa haaste ja mahdollisuus löytää koulunkäynnistä ne eväät, joita tarvitaan tulevaisuutta ja työelämää varten.

ööö, Haasteita. Mahdollisuudet ovat oikeestaan hyvin pitkälle samat, että tuota semmosia ominaisuuksia mitä romaneilta löytyy. Niin niille olis varmaan käyttöä monella alalla, enkä mä tarkota tällä tätä perinteistä musiikkia ja raviurheilua. Vaan aivan tuollainen sosiaalinen ja koko sosiaalinen kenttä mitä on ja sinne., Se on haaste ja mahdollisuus yhtä aikaa löytää koulunkäynnistä ne eväät tulevaisuutta ja työelämää varten.(opettaja 1)

Toinen opettaja näkee romanilasten mahdollisuuksina samat asiat kuin kaikilla muillakin. Hän nostaa esiin, ettei romanilapsen ja – nuoren kohdalla ole mitään esteitä, jos vaan lukuintoa riittää ja koulutukselle annetaan riittävästi arvoa ja kotoa saa kannusta. Hän toteaa, että silloin tie on auki minne asti vain. Lopuksi hän nostaa esiin, että nykyään onneksi romanilapsille ja – nuorille on olemassa hyviä esimerkkejä kouluttautuneista romaneista.

Mahdollisuudet on koulunkäynnin suhteen aivan samat kuin kaikilla muillakin. Etteihä siinä oo mitää estettä jos vaan lukuhaluja löytyy ja koulutukselle annetaan riittävästi arvoa ja kotoa pystytää saamaan kannustusta niin kyllähän se, sillon tie on auki minne asti vaan, onneksi on hyviä esimerkkejä olemassa jo siltäkin saralta (opettaja 2)

Romanilasten tulevaisuus. Opettaja nostaa huolen aiheeksi romanipojat. Kertoo seuranneensa romaniväestön koulutusbuumia, jossa naiset ovat pääasiassa kouluttautumassa ja miesten kohdalla on joku jarru vielä päällä. Hänen mukaansa Etelä-Pohjanmaalle tarvittaisiin positiivisia esimerkkejä, jotka näyttäisit tietä nimenomaan pojille koulutukseen. Opettaja haluaa nähdä tällä hetkellä yläastetta käyvät oppilaat toisen asteen koulutuksessa ja näin ollen löytäisit työelämän. Hän korostaa kuitenkin, ettei tämä tie tule olemaan helppo, koska esimerkkejä on vielä vähän. Hän ei kuitenkaan näe tätä mahdottomana tulevaisuutena.

Voi, Se on iso kysymys. Mä oon huolissani pojista. Oon jollai lailla seurannu tätä koulutusbuumia melkein vois sanoa niin, Mikä on ny käynnis, ja siellä on pääosin naiset ajamassa itseään eteenpäin. Ja miesten kohdalla on joku jarru päällä. Ja pitäs löytyä jotaki positiivisia hahmoja tälleki alueelle, jotka sais tuota puristettua ittestänsä. Ja olisivat niinku vähä majakkana siellä jossakin näyttämäs tietä, että tuota. Mä halusin nähä, että kaikki nämä yläasteella olevat nuoret miehet olisivat toisen asteen koulutukses. Ja löytäisivät jonku tarttumapinnan jolla pääsisivät työelämään käsiksi. Oikeestaa en mitää muuta toivokkaa ku sitä. Ja tuota mutta helppoa se ei tuu olemaan, koska malleja on vähän. Ja joutuvat itse luomaan tietä ja se ei oo aivan kivetön poloku. Ja siellä on kaikenmoista ennakkoluuloa vieläkin vaikka tilanne on menny parempaan suuntaan koko ajan. Mutta en mä sitä maharottamana nää. (opettaja 1)

Toisen opettajan mukaan romanilasten tulevaisuus näyttää hyvältä. Hän korostaa sitä, ettei nopeita päätöksiä ja pikavoittoja tämän asian suhteen synny. Tällä hetkellä kouluansa käyvät lapset, perustavat tulevaisuudessa perheen ja heidän lapsensa käyvät koulua siinä missä muutkin. Tällä tavoin koulunkäyntikulttuuri menee eteenpäin. Tällä hetkellä tilanne koulunkäynnissä on todella hyvä. Opettajan mukaan pitää vaan toivoa, että intoa vanhemmilla riittää lasten koulunkäynnin huolehtimiseen. Opettaja nostaa esiin merkittävän asian, että kotien luottamus koulua kohtaan on lisääntynyt. Kotiväellä ei ole asennetta kouluun, että romanilapsia yritetään sulauttaa.

Tällä hetkellä lasten tulevaisuus vaikuttaa ihan hyvältä. Että mitään nopeita päätöksiä, mitään pikavoittojaha tällä sektorilla ei saa. Se kestää kauan, mutta kun nämä lapset, jotka nyt käyvät koulua. Ja sitten tulevaisuudessa perustavat perheen ja heidän lapsensa käy

koulua. Niin sitä kautta pikkuhiljaa mennään eteenpäin. Tällä hetkellähän tilanne on tosi hyvä kuitenkin. Ei muuta kun toivotaan, että sitä intoa riittää huolehtia niitten lasten koulunkäynnistä. Ja sitte tuota enkä nää mitää uhkapilviä, että joku vois tulla esteeksi sille etteikö tää juttu tästä mee eteenpäin. Mutta sellanen niinku selvästi miten kotien luottamus kouluun on lisääntynyt valtavasti, ettei oo mitään ennakkoluuloja, että täällä yritetään kulttuuria kumota, tasapäistää ja samaistaa. (opettaja 2)

Toinen opettajista halusi vielä haastattelun lopuksi kertoa ajatuksiaan romanilasten koulutuksesta ja ennen kaikkea mihin tulevaisuudessa pitää kiinnittää huomiota. Hän nosti esiin, että kaikkien romanilasten tulisi käydä esikoulu. Sen avulla ensimmäisen luokan aloitus helpottuisi ja koulumaailmaan liittyvät rutiinit tulisivat tutuiksi. Hän nostaa esiin, että romanikulttuurin asioita tulisi siirtää koulun puolelle. Hyvä asiallinen käytös ja aikuisen ihmisen kunnioittaminen olisivat tärkeitä elementtejä koulussa.

Joo, olis hyvä, että kaikki tulevaisuudes osallistuis eskaritoimintaan. Tulis ne rutiinit tutuksi ja se ympäristö missä pyöritään ja tuota se olis sellane tärkeä sopeuttava asia kun tullaan kouluun. Sitte tuota ei sais alistua siihe, että haluaa että lapsi pääsee helpolla. Vaan täytyy vaatia tuota opetukselta paljon ja vaatia myös siltä lapselta ei liikaa mutta se mihin se lapsi kykenis. ja sitte niitä teirän kulttuurin hyviä puolia niitä kannattas myös siirtää tänne kouluu, että ne säilyy myös siellä. Hyvä asiallinen käytös ja ehkä vanhemman kunnioittaminen. Nehän on tärkeitä asioita ja niillä pärjää tosi pitkälle ja sitte tuollane työnteko, että jos annetaan jotaki töitä nii ne tehhh, rutiinit. (opettaja 1)

Koko romaniväestön koulutuksen tulevaisuus. Opettajat kumpikin korostavat sitä, että isoja harppauksia on otettu kouluttamisen suhteen. Toinen opettajista on sitä mieltä, että 10–20 vuoden päästä romaniväestön koulutusongelmista ei puhuta, koska silloin koulunkäynti ja opiskelu ovat automaattisia asioita. Kumpikin opettaja näkevät koulutuksen tulevaisuuden valoisana ja uskovat siihen, ettei uhkapilviä taantumalle ole.

Se on mikä käsitys mulla on niin, niin se on ottanu isoja askeleita. Ja eteläisessä Suomessa ainakin on paljon pitkälle kouluttautuneita. Tää on pikkasen tällasta takapajulaa tää pohojanmaa niinku on valtaväestön osaltaki. Mä nään, että 10- 20 vuoden päästä tätä asiaa ei enää puida (koulutuksen puutetta), että se (koulutus) on itsestäänselvyys. Yhden sukupolven tämä tulee vielä kestäämään, että kun kaikki nämä lapset ovat kahlanneet sen koulunsa. Niin heidän

lapsensa tulee tekemään sen automaattisesti eikä oo niitä huonoja kokemuksia enää taustalla vaikuttamassa. Näen positiivisena.(opettaja 1)

No kyllä se paranee varmasti koko ajan. Tää opetushallituksen hanke on ollu siinä tosi hyvä. Ja kyllä varmaan aikuistenkin kouluttautumisinto on lisääntynyt myös romanien keskuudessa. Monenlaisia kursseja on olemassa ja koulutusjuttuja, peruskoulun loppuun suorittamisia, että saadaan pohja kuntoon. Kohenee ilman muuta, mun mielestä on kyllä suotuisat näköalat tässä suhteessa, ei ole uhkapilviä olemassa.(opettaja 2)

Vanhempien rooli. Toinen opettaja halusi vielä korostaa ja kertoa mielipiteitään vanhempien roolista lapsen koulutiellä. Hän näkee myös, että osa vanhemmista tarvitsisi ohjausta siihen, että mitä koulumaailmaan kuuluu ja mitä lapsilta vaaditaan. Hän toivoo, että vanhemmat olisivat johdonmukaisia ja jämäköitä koulunkäynnin suhteen. Hän nostaa kaikkein tärkeimmäksi asiaksi sen, että koulun ja kodin pitäisi mennä samaan suuntaan.

Ja nää lapset varmasti tarttisivat tukea kotoa silloin, kun tulee tiukkoja paikkoja. Ja että sinne kouluu pitäis lähteä, vaikka ei huvittaskaa. Ja veikkaan, että ainakin aika monessa paikkaa vielä tänä päivänä annetaan siinä periksi. Että okei lapsella paha mieli, ja en mä halua sille paha teherä. Tukea tarvitsisivat mutta ehkä sellasta. Vanhemmakki tarvitsivat ohjausta, että mitä täällä (koulu) oikein teherää ja mitä vaarittaa. Ja mitä vaatii tulevaisuus siltä lapselta, että se tulis sijoittumaan tänne yhteiskuntaan hyvin. Se voi olla ettei ne vanhemmat vielä siellä kotona näe, että täytyy olla tosi tiukka. Jämäkkä myös tän koulun suhteen, että se homma sujuis. Mutta kaikki tuki mitä sieltä kotoa tulee, olis koululle tulee olis hyväksi. Ja sitte sellanen tärkeä asia, että koulu ja koti menis samaan suuntaan. Että ne arvot olis suurin piirtein samat. Luottamus sitä se, eikä sen oo pakko olla vanhemman, isovanhemmakki on aivan. Että sieltä löytyy yks sellane aikune henkilö, joka osaa tukea niin se riittää.(opettaja 1)

7.5 Romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke ja sen vaikutukset

Tähän tuon esiin sekä vanhempien että opettajien näkemyksiä Romanilasten peruskoulun tukemisen- hanketoiminnasta nimenomaan Seinäjoella.

Opettajien näkemykset. Ensimmäinen opettaja näkee hankkeen erittäin suotuisana. Hän korostaa sitä seikkaa, että hankkeella on saatu aikaan romanityöntekijän avulla, joka käy viikottain juttelemassa lasten kanssa ja seuraamassa kuinka koulunkäynti sujuu. Todella iso asia on, että historian aikana ensimmäistä kertaa kaikki romanilapset käyvät koulua. Hän kertoo lisäksi, ettei kolmen yläasteella olevan nuoren tausta aiheuta kitkaa, vaan pikemminkin positiivista kiinnostusta muiden oppilaiden taholta. Hän nostaa vielä erään tärkeän asian esiin, että näillä nuorilla on ystäviä koulussa paljon eivätkä he näin ollen vietä aikaa vain toistensa seurassa.

Vaikuttanu erittäin suotuisasti. Ei se hanke sinällää oo vielä taannu mitää, mutta meillä on siihe romanityöntekijä eli Jari Stenroth. Ja se on ollu iso juttu, että ensimmäistä kertaa on sellane tilanne, että kaikki käy koulua. Ja on kontaktihenkilö omasta porukasta, joka käy viikoittain juttelemas ja seuraamas tilannetta. Ja tuota kun sen homman saa pyörimään nii mä luulen, että se menee omalla painollansa. Mä en tierä tai mulla on käsitys näistä 3 pojasta, jotka käy meirän koulua. Että heillä ainakaan se romanitausta ei aiheuta kitkaa esimerkiksi tuolla välitunnilla, pikemminki se aiheuttaa positiivista kiinnostusta. Ja oon huomannu, että pojilla on kavereita paljon eivätkä oo pelkästää toistensa kans.(opettaja 1)

Toinen opettaja kertoo, että ennen hankkeen alkua kouluun saatiin romanitaustainen koulunkäynninohjaaja ja se oli auttanut lasten koulunkäyntiä jo. Hanke on vaikuttanut merkittävästi ja hankkeen myötä koulunkäyntiin ja sen tukemiseen tuli ryhtiä. Opettaja nostaa esiin, että romanien olo, nimenomaan aikuisten, koulussa ja näkyvänä esimerkkinä olo vähentää vallitsevia ennakkoluuloja.

No kyllähän tää hanke on vaikuttanu tosi paljon, Jo ennen ku tää hanke olikaan, nii saatiin romanitaustainen koulunkäynninohjaaja töihin. Niin se autto jo tosi paljon sitä. Tää hanke on tuonu siihe ryhtiä ja muuta, että kyllä tää on vaikuttanu todella paljon. Ja jo se, että romaneja on kouluissa, liikkuu siellä kouluyhteisössä. On vaa näkyvänä esimerkkinä, niin jo se hälventää monenlaisia ennakkoluuloja. Ja kaikkea muita. Ja sitten kun henkilö huolehtii siitä, niitten koulun käynnistä ja on palavereissa mukana ja ongelmatilanteis mukana. Niin kyllä se on vaa todella hyvä juttu.(opettaja 2)

Vanhempien näkemykset. Yksi perhe kertoi, että hanketyöntekijä on perheen vanhempien lasten kohdalla kannustanut opiskeluun. Osalla perheistä ei ollut henkilökohtaista kosketuspintaa hankkeeseen. Mutta he nostivat asioita esiin, joihin tulisi kiinnittää huomiota koulumaailmassa. Yksi vanhempi koki tärkeänä, että opettajat ymmärtäisivät ja tietäisivät romanikulttuurista. Toinen vanhempi korosti, että lapsen koulunkäynnin tukemiseen vaikuttaa vanhemman henkinen kapasiteetti ja se ei ole mitenkään kulttuuriin sidonnainen.

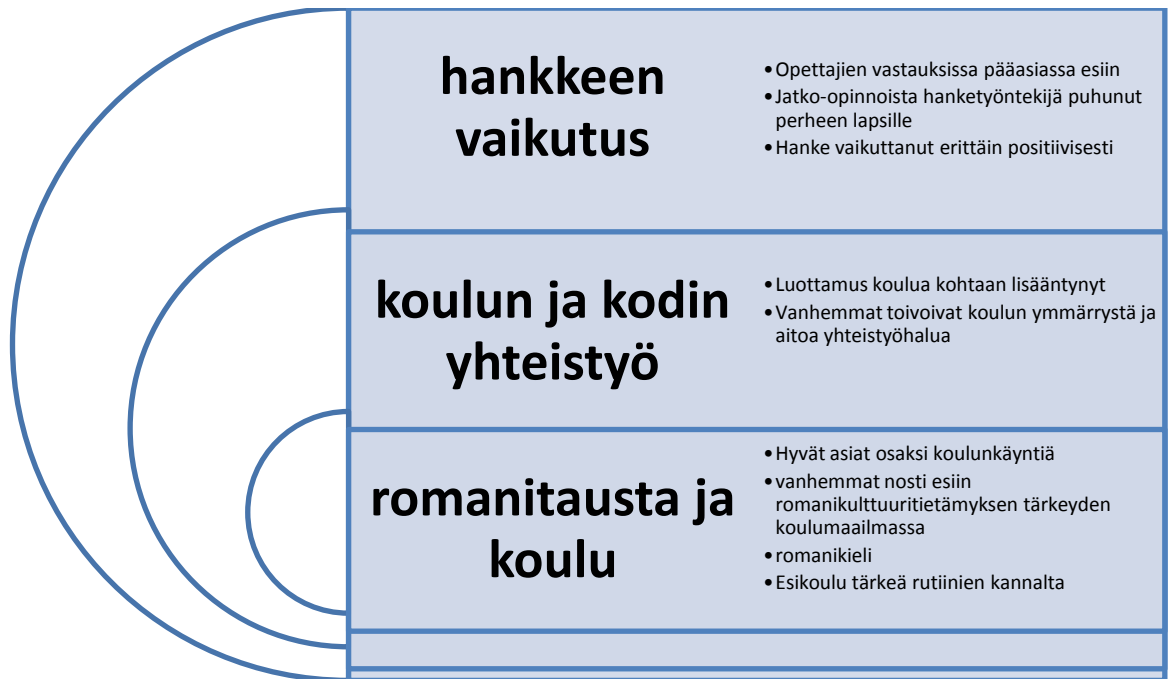
Onko se missä Jarikin on. Kyllä Jari on yrittänyt justii vanhempia lapsia, paljon jutellu että jatkavat koulun käyntiä. ja yläasteesta.(perhe1)

Että ne opettajat tajuais (romaneista). Mä oon sanonukki, että teille tulee olemaa tulevaisuudes todennäköisesti vielä enemmän täällä romanilapsia (perhe 3)

Kans joskus sivuutettu aihetta, mutta se on jäänyt puheeksi. Että ei varmaa henkilökohtasesti mitenkään. Kaikilla ei oo selvää tämä (koulunkäynnin tukeminen), ihmisen henkinen kapasiteetti tukea ja eikä ole sidottu kulttuuriin. Se on ihan kellä tahansa (perhe 4.)

7.6 Tulosten yhteenvetoa

Tutkimuksestani nousi tärkeitä ja mielenkiintoisia asioita esiin. Keskeistä on, että kaikki haastatteleman tahot eli romanilapset, heidän vanhempansa ja opettajat näkivät koulunkäynnin ja sen sujumisen positiivisessa valossa. Tuloksista huokuu positiivinen asenne koulunkäyntiä kohtaan.

Kuvio 1. Ydinasiat tutkimustuloksista

Hankkeen vaikutus. Hankkeen vaikutus nousi lähinnä opettajien vastauksissa esiin. Osa vanhemmista nosti esiin, että isompien lasten kohdalla puhetta ollut jatko-opinnoista. Hanke on vaikuttanut positiivisesti koko kouluympäristöön. Hanketyöntekijällä on ollut suuri vaikutus hyvin tulosten saavuttamiseen. Romanitaustainen koulunkäynninohjaaja toimii sekä positiivisena esimerkkinä että suvaitsevaisuutta edistävänä henkilönä koulumaailmassa.

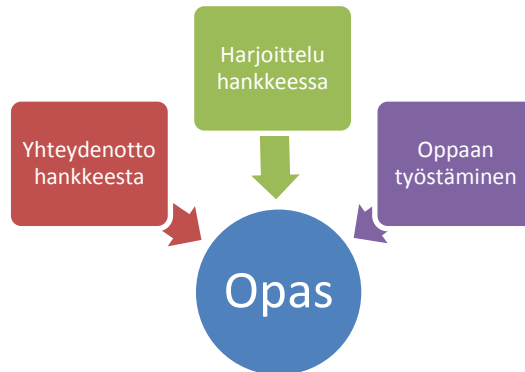
Koulun ja kodin yhteistyö. Opettajien vastauksista nousi esiin kodin luottamuksen lisääntyminen koulua kohtaan, enää ei pelätä sulauttamisyrityksiä. Vanhemmat kokivat yhteistyön sujuvana. Tuloksista nousi esiin myös, että vaikka itse olisi aktiivinen vanhempi ja haluaisi tehdä opettajien kanssa yhteistyötä. Se ei välttämättä onnistu kunnolla, jos vain toinen osapuoli on yhteistyöhaluinen.

Romanitausta ja koulu. Vanhemmilta nousi esiin, että opettajat tarvitsevat tietoa romanikulttuurista, ymmärrys lasta kohtaan kasvaa, väärinymmärrykset vähenevät. Erään vanhemman haastattelusta nousi esiin mielenkiintoinen vertaus

liittyen romanilapsen koulunkäyntiin. Romanilapsi voidaan nähdä uhanalaisena eläimenä, jonka mukana ei tule käyttöopasta. Osa peruskoulun opettajista nosti esiin, että monet romanikulttuurin piirteet voisi tuoda osaksi koulunkäyntiä. Kuten hyvät käytöstavat olisivat oleellinen ja tärkeä osa koulukäyttäytymistä ja myös vanhemman kunnioittaminen. Romanikielen oppimisesta olivat sekä vanhemmat että oppilaat kiinnostuneita. Esikoulun tärkeys nousi myös opettajien vastauksissa esiin. Esikoulun avulla kouluympäristö ja kouluun liittyvät rutiinit tulisivat romanilapsille tutuiksi eikä ensimmäisen luokan aloituksessa menisi aikaa rutiinien oppimiseen.

8 OPPAAN TEKO JA PROSESSI

Tässä luvussa tuon esiin opinnäytetyöprosessin tuotoksena syntyvän oppaan tekoon liittyviä asioita ja kuvaan tekoprosessia. Kerron myös mistä oppaaseen tulevat keskeiset sisällöt muodostuivat. Kerron lisäksi oppaan muodosta ja kuvituksesta. Lopuksi tuon esiin mitä ajatuksia ja toiveita olen oppaalle asettanut.

Kuvio 2. Oppaan teon prosessi

Oppaan tekoprosessi lähti liikkeelle Seinäjoen romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeessa olevan työntekijän toimesta. Hän otti minuun yhteyttä ja kysyi, jos haluaisin tehdä opinnäytetyöni hankkeeseen. Sovimme tapaamisen ja heti ensimmäisessä tapaamisessa puhuttiin oppaan tekemisestä hankkeelle ja siitä prosessi lähti liikkeelle. Mielestäni oli hienoa, että Seinäjoen hanketoiminta on laittanut projektirahoitus-hakemukseenkin maininnan, että hankkeesta olisi tarkoitus tuottaa kirjallinen tuotos Seinäjoen kaupungin käyttöön, että hankkeessa hyvänä koetut asiat jäisivät käytäntöön elämään.

Suoritin toiminnan johtamisen, organisoimisen harjoittelujakson romanilasten peruskoulun tukemisen- hankkeelle. Näin pääsin yhdistämään harjoittelun ja sekä opinnäytetyön tekemisen. Tuona harjoitteluaikana sain tehdä vanhempien haastattelut. Tekemieni haastattelujen aineistot palvelivat opinnäytetyöni lisäksi myös hanketta. He halusivat eritoten tietää, olisivatko vanhemmat ja lapset kiinnostuneita, jos Seinäjoelle järjestettäisiin romanikielen opiskelumahdollisuus. Olin erilaisissa hankkeeseen liittyvissä palavereissa mukana. Laadin muistioita ja

ennen kaikkea pääsin kunnolla tutustumaan romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeeseen ja näkemään millaista hanketoiminta on käytännössä. Pääsin myös näissä palaverissa verkostoitumaan ja tekemään itseäni sosionomi (AMK) tutuksi muille Etelä-Pohjanmaalla sijaitseville kunnille, jossa hanketoimintaa myös on. Pääsin harjoittelua suorittaessani myös valtakunnalliseen seminaariin, jonka aiheena romanilapsi ja koulu. Kyseisessä seminaarissa pääsin näkemään, kuinka monia ja monenlaisia eri tahoja kuuluu tämän asian alle.

Olen saanut opinnäytetyöni työstämisen aikana täyden tuen ennen kaikkea hankkeelle tuottamani oppaan tiimoilta. Tärkeää oli, että yhteistyötahot ja muutkin hankkeet ovat olleet kiinnostuneita oppaasta. Opas julkistetaan huhtikuussa kansainvälisen romanipäivän juhlatilaisuudessa ja sen jälkeen se jaetaan Seinäjoen alueen kouluille. Oppaan työstäminen on ollut vuoropuhelua hanketyöntekijän ja hankkeen puheenjohtajan kanssa.

Oppaassa olevat teemat valikoituvat minun ja hankkeen puheenjohtajan käymien keskustelujen pohjalta. Koko ohjausryhmälle olen myös esitellyt ajatuksiani ja kysellyt heidän näkemyksiään ja mielipiteitään siitä, mitkä asiat he näkevät tärkeäksi ja mitä sisältöjä oppaaseen pitäisi laittaa. Keskeisiä sisältöjä oppaassa ovat siis varhaiskasvatusta ja oppivelvollisuutta koskeva lainsäädäntö, romanikulttuurin piirteet, jotka näkyvät koulussa, Seinäjoen kaupungin tukimuodot.

Opinnäytetyöni liitteenä oleva opas (liite 3) eroaa ulkoasullisesti siitä valmiista oppaasta, mutta sisällöllisesti opas vastaa valmista opasta. Valmis opas painetaan pieneksi kirjaseksi ja oppaassa on väriä antamassa muutamia kuvia, joita pyysin lapsia piirtämään heidän haastattelujen yhteydessä.

Toivon, että oppaasta on hyötyä mahdollisimman monelle opettajalle. Oppaan keskeisempänä ajatuksena toivon olevan se, että erilaisuus on rikkautta ja ennen kaikkea ihmiset ovat enemmän samanlaisia kuin erilaisia. On hienoa, että olen päässyt toteuttamaan opinnäytetyöni prosessin tuotoksena oppaan, josta on hyötyä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa esittelen tutkimustuloksista tekemiäni johtopäätöksiä peilaten niitä teorian tietoon, aikaisempiin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja omiin oletuksiin.

Koin merkittävänä seikkana, että kaikilla haastatteluun osallistuneilla romanilapsilla oli tulevaisuuden haaveammatti. Tällainen varhainen ammatti-identiteetin herääminen kertoo siitä, että nämä lapset ovat sisäistäneet ajatuksen koulutuksen merkityksestä ja tarpeellisuudesta. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että romaniväestön koulutus on todella muuttunut lyhyellä aikavälillä ja ammatti-identiteetin omaksuminen on lisääntynyt.

Tutkimuksessani eräs vanhempi nosti esiin, että opettajilla pitää olla enemmän tietoa romanikulttuurista. Tätä ajatusta tukee aiempi Laurikaisen 2010 tekemä tutkimus, jossa tutkittiin opettajien ja koulukuraattorien suhdetta romanilapsiin. Opettajat arvioivat romanikulttuuritietämystään välttäväksi ja he eivät nähneet yhteyttä siihen, miksi heillä pitäisi olla tietämystä romanikulttuurista.

Tutkimuksesta nousi esiin vahvana, että opettajat haluavat oikeasti tehdä yhteistyötä romanikotien kanssa ja toinen tärkeä seikka oli se, että haastatteleman vanhemmat näkivät yhteistyön tärkeänä ja heidän kokemuksensa mukaan se sujui hyvin.

Tuloksista voi tehdä sen johtopäätöksen, että romaniväestön koulutus nähdään tulevaisuudessa valoisampana. Valtion panostus romanilasten peruskoulun tukemiseen kantaa jo nyt hedelmää ja parin kymmenen vuoden päästä koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ovat unohtuneet tai ainakin niiden voidaan ajatella unohtuneen.

Tutkimuksestani nousi esiin, että naiset ja tytöt ovat omaksuneet koulutuksen merkityksen miehiä ja poikia paremmin. Tähän seikkaan tulee kiinnittää tulevaisuudessa huomiota valtakunnallisella tasolla, että saataisiin myös miehet ja pojat innostumaan koulutuksesta ja ennen kaikkea ymmärtämään miksi se on niin tärkeää. Tähän tarvitaan aikaa ja positiivisia esimerkkejä.

Tutkimuksessani nousi esiin, että vaikka lapsen ulkoinen olemus ei viittaisi romanitaustaan. On tärkeää, että opettajilla on tietoa romanikulttuurista. Ja ennen kaikkea siitä, miten tausta voi näkyä koulunkäynnissä. Tausta näkyy koulunkäynnissä varsinkin yläkoulun aikana lasten pukeutumisen muutoksena. Kaikkein tärkein seikka romanilasten koulunkäynnissä on huomioida se, että jokainen heistä on oma erityinen yksilönsä, vaikka etninen tausta on sama.

Carpeterin tekemästä tutkimuksesta nousi esiin, että romanilasten koulumenestykseen vaikuttaa oma asenne ja merkittävässä määrin läheisten tuki ja opettajan asenne romanioppilasta kohtaan. Carpeterin tutkimustulokset tukevat omaa tutkimustani ja myös omia oletuksia ja henkilökohtaisia kokemuksiani opiskelusta.

Henkilökohtaisesti minua hämmästytti, kuinka hyviä tuloksia romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeella on saatu aikaan. Näiden hyvien tulosten valossa on syytä miettiä, kuinka hyvin romaniväestön koulutuksen laita olisi, jos romanilasten koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin olisi puututtu jo kymmenen vuotta sitten. Toisaalta näkisin, että nämä vuodet ovat olleet myös asennemuokkausten aikaa. Romaniväestö on tarvinnut aikaa päästäkseen eroon epäluuloista koulua kohtaan ja ennen kaikkea näkemään koulutuksen merkityksen. Asennemuokkausta on tapahtunut myös koulun puolella, romanilapsia ei nähdä enää niinä oppilaina, joita koulunkäynti ei kiinnosta.

Lapsiasianvaltuutetun toimiston vuonna 2009 tekemän tutkimuksen mukaan romanilasten koulunkäyntiin vaikutti positiivisella tavalla pelkkä romaniaikuisen läsnäolo koulumaailmassa. Omassa tutkimuksessa varsinkin opettajat korostivat romanitaustaisen koulunkäynninohjaajan merkitystä sekä romanioppilaille että

kaikille. Romaniakuisen läsnäolo koulumaailmassa hälventää ennakkoluuloja ja toimii suvaitsevaisuuskasvatuksena. Mielestäni olisi erityisen tärkeää, että tähän asiaan kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota. Toivottavaa olisi, että koulutetun romanin ammattitaitoa hyödynnettäisiin myös tätä näkökulmaa ajatellen. Henkilökohtaisesti näkisin hyvänä, että romanitaustaisia henkilöitä työskentelisi entistä enemmän päivähoitossa. Erilaisuuden hyväksyminen ja suvaitsevaisuus saisivat alkaa jo päivähoitosta. Tämä olisi yhteiskunnassamme huomioita seikka, koska maailma kansainvälistyy yhä enenemissä määrin.

Tärkein asia, romanilasten koulunkäynnin onnistumisen kannalta on, että koulu ja koti katsovat samaan suuntaan. Eli kumpikin taho ymmärtää koulunkäynnin ja koulutuksen mahdollisuudet ja myös sen, mitä koulutus vaatii. Kaikki kuitenkin lähtee romanilapsen ja – nuoren omasta kiinnostuksesta koulun käyntiin. Siksi onkin tärkeää, antaa romanilapselle kannustusta ja tunnetta siitä, että hän on yksi muista. Erilaisen ihmisen on todella tärkeää saada tunne siitä, että eroavaisuuksistaan huolimatta hän kuuluu ryhmään ja ryhmän täysivaltainen jäsen.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini oli vuoden ja kolmen kuukauden mittainen. Olen oppinut prosessista sen, että pitkän aika välin prosessiin kuuluu ylä- ja alamäkiä. Haasteellista prosessissa oli yhdistää opinnäytetyön tekoa ja 3-vuorotyötä. Toinen haasteellinen seikka liittyi opinnäytetyöprosessista syntyvään tuotokseen, oppaaseen. Haastavaa oli tehdä käytännönläheinen helppolukuinen opas, joka kuitenkin vastaa opinnäytetyölle annettuja kriteerejä.

Opinnäytetyöprosessin työstämisessä yksin, oli sekä hyviä että huonoja puolia. Hyvää oli se, että pystyin tekemään opinnäytetyötä juuri silloin kuin minulle parhaiten sopi. Huonoa oli, että ongelmatilanteissa ei ollut auttajaa eikä ihmistä, jolta kysyä mielipidettä. Onnekseni minulla on ollut hyvä opinnäytetyön ohjaaja, joka osasi ohjata ja myös auttaa ongelmatilanteissa. Minulla oli romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeen ohjausryhmä oppaan teon tukena. Ohjausryhmän kokouksissa esittelin missä vaiheessa milloinkin olen. Haastavaa tästä prosessista on tehnyt myös se, että sain todella vapaat kädet.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen miettinyt sitä, että romaniväestön ja romanilasten koulunkäyntiin liittyvät ongelmat ovat tulleet minulle tutuksi vasta opiskelemaan lähtiessäni. Siihen asti luulin, että kaikki romanilapset käyvät aivan normaalisti koulua muun ikäluokan tavoin.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen pakostakin miettinyt omaa koulupolkuani ja vertaillut omia kokemuksiani romanilasten koulunkäynnistä tehtyihin tutkimuksiin ja myös tähän tekemääni tutkimuksen aineistoihin. Itselläni on ehyt kouluhistoria takana. Esikoulua en ole käynyt ennen koulun aloitusta, mutta kuulun kotipaikkakunnallani ikäryhmään, jolle sitä ei ollut vielä tarjolla. Seurakunnan kerhossa kävin ennen koulun aloitusta. Koulun aloittaminen jännitti minua siinä missä muitakin ikätovereitani. Koulu alkoi hyvin ja sain kavereita. Yläasteella pohdin, mikä minusta mahtaa tulla isona. Ammatillinen koulutus ei tuntunut omalta, joten päätin mennä lukioon. Lukion jälkeen tieni on vienyt Lapuan

Kristillisen opiston kautta Seinäjoen ammattikorkeakouluun, josta nyt valmistun sosionomiksi.

Onko ehyessä koulutaustassani kyse hyvästä onnesta vai erityistukitoimista. Uskon, että olen tässä kirjoittamassa opinnäytetyöni pohdintaa, koska olen itse halunnut opiskella ja vanhemmat ovat antaneet minulle täyden tuen ja kannustuksen. He itse kuuluvat romanien keskuudessa ikäluokkaan, joilla ei ole ollut mahdollisuutta käydä koulua kunnolla. Tästä syystä vanhemmat ovat erityisesti kannustaneet opiskeluun, koska nykyään yhteiskunnassamme on samat oikeudet ja velvollisuudet katsomatta etniseen taustaan. Kolmas tärkeä asia on ollut se, että opettajat ovat antaneet kannustustaan koulutaipaleelleni ja kavereiden merkitys on ollut myös suuri.

Koen, että minulla on annettavaa romanilapsille ja aikuisille positiivisena esimerkkinä siitä, opiskelu todella kannattaa ja on välttämätöntä elämässä eteenpäin pääsemiseksi. Sosionomi (Amk) ydinosaamiseen kuuluu vahvasti vaikuttaminen. Henkilökohtaisesti koen, ettei romanitaustani ole este eikä haitta sosionomi (Amk) ammatti-identiteetilleni. Oma erilaisuuteni on etu, koska erilainen osaa katsoa toisen ihmisen erilaisuutta eri tavalla ja ymmärtää erilaisuuden tunnetta ja sen vaikutusta ihmisen toimintaan. Haluan omalta osaltani vaikuttaa romaniväestön asentaisiin koulutusta kohtaan. Koen tehtäväkseni tällä saralla puhua siitä, ettei koulutuksen eteen tarvitse luopua omasta identiteetistään vaan pikemminkin oma identiteetti vahvistuu koulutuksen myötä. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuuluu myös vahvasti sosionomin ydinosaamiseen ja itse näen tämän tärkeänä asian.

Sosionomi (Amk) ydinosaamiseen kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, joka on läsnä kaikessa asiakastyössä. Näen itse, että eettinen osaaminen tulee olla sosionomi(Amk) ammatti-identiteetin kivijalkana. Eettisen osaamisen ollessa ammatti-identiteetin kivijalkana sosionomi (Amk) on sisäistänyt sosiaalialalla työskentelyyn liittyvät arvot ja ammattieettiset periaatteet. Sosionomi (Amk) ydinosaamiseen kuuluu suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Sosionomin tulee työssään pyrkiä syrjäytymisen ja huono-osaisuuden ennalta-ehkäisyyn

yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tahoilla. Asiakastyön osaaminen kuuluu vahvasti sosionomin (Amk) ydinosaamiseen. Oma taustani ja sosionomi (Amk) ydinosaaminen antavat minulle hyvät eväät sosiaalialan työkentälle. Valmistumiseni myötä olen valmis ottamaan vastaan haasteita sosiaalialan työkentällä.

LÄHTEET

Alasuutari, M.2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino oy

Angersaari, I. 2011. Näkymättömästä näkyväksi—romanilasten sadut ja tarinat. Tutkimus kuopiolaisten lasten asemasta. Pro gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiaalipolitiikka. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 5.11.2011]. Saatavana: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110367/urn_nbn_fi_uef-20110367.pdf

Blomerus, S. 2011. Koulun ja romanikodin yhteistyö. Romanivanhempien seminaarit -avaus sujuvalle yhteistyölle. Teoksessa: Rajala, S. (toim.) Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Opetushallitus: Helsinki. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14, 26–30

Carpeter, P.2005. Koulu romanilapsen haasteena romanilapsi koulun haasteena. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.[Verkkojulkaisu] [Viitattu 5.11.2011]. Saatavana: http://www.oamk.fi/amok/pro_forma/Pirkko_Capenter_05.pdf

Eskola, J. 2007. 6-8?(Teema)haastattelun toteuttamisesta. Teoksessa: Viinamäki, L. & Saari, E.(toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi oy, 32–46

Eskola, J. & Vastamäki, J. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset.2007. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus, 25–43

Friman-Korpela, S.2006. RONK:ssa yhteiskunta on lähellä. Teoksessa: Romanit toimijoina yhteiskunnassa. Romaniasianneuvottelukunta 50-vuotta juhla-julkaisu. Romaniasianneuvottelukunta: Sosiaali- ja terveysministeriö, 60–64

Grönfors, M., Virolainen, K. Åkerlund, T. & Lounela, P. 1997. Suomen romaniväestö: Unohdettu kulttuuriryhmä. Teoksessa: Pentikäinen, J. & Hiltunen, M. Suomen kulttuurivähemmistöt. Helsinki: Suomen Unesco-toimikunnan julkaisuja n:o 72. 149–182.

Gripenberg, L. 2011. Kaaleet ja kaajeet yhdessä lapsen parhaaksi. Romaniäitien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päivähoiton ammattilaisten kanssa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 9.1.2012]. Saatavana:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/31315/Gripenberg_Lidia.pdf?sequence=1

- Grönstrand, K. 2009. Koulutus-portti työelämään. Kauhajoen kaupungin opas kasvatuskumppanuuteen romanikodin kanssa. Seinäjoki:Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Seinäjoen korkeakoulukirjasto
- Heikkinen, H. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L.(toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistuseura, 16–39
- Hedman, H. 2011. Suomen romanikieli. Romanikielen arvostus, identiteetti ja tulevaisuus. Teoksessa: Rajala, S. (toim.)Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14, 70–75
- Hedman, H.2009. Suomen romanikieli: sen asema yhteisössään, käyttö ja romanien kieliasenteet. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 8. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. [Verkkojulkaisu].[Viitattu 30.12.2011].
Saatavana:http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk8/Suomen_romanikieli.pdf
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi oy
- Junkala, P. & Tawah, S. 2009. Enemmän samanlaisia kuin erilaisia. Romanilasten ja – nuorten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomessa. Lapsiasianvaltuutetun julkaisuja 2009:2. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 8.11.2011].
Saatavana:
http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=101063&name=DLFE-9934.pdf
- Kortteinen, J. 1997. Romanit ja muut perinteiset vähemmistömme. Teoksessa: Dahlgren, T., Kortteinen, J. Lång, K., Pentikäinen, M & Scheinin, M. Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino. Ihmisoikeusliitto ry:n julkaisusarja n:o 4, 75–108
- L. (22.12.1994/1336) Laki päivähoidosta, lisätty asetus
- L. 11.6.1999/731 Perustuslaki.
- L.20.1.2004/21. Yhdenvertaisuuslaki
- Laurikainen, S. 2010. Romanioppilaan koulutie. Selviytymistarina? Kvalitatiivinen tapaustutkimus romanioppilaiden koulunkäynnistä sekä siihen liittyvistä käsityksistä. Kasvatustieteiden tiedekunta. Hämeenlinna:

- Opettajankoulutuslaitos, [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 6.11.2011]. Saatavana: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04150.pdf>
- Majaniemi, P. & Lillberg, E.2000. Romanikielinen opettajakoulutustarve Suomessa. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksenennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 6. Opetushallitus. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 29.1.2012]. Saatavana:http://www.oph.fi/download/49209_romanikielinen_opettajakoulutustarve_suomessa.pdf
- Markkanen, A.2003. Luonnollisesti: Etnografinen tutkimus romaninaisten elämäkulusta. Joensuu: Joensuun yliopisto. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja n:o 33
- Mertaniemi, S.2005. Koulutus hyvä, ammatti parempi. Haastattelututkimus nuorten romaninaisten jatkokoulutusvalinnoista. Tampere:Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 5.11.2011]. Saatavana: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00708.pdf>
- Nissilä, L.2011. Romanilapset perusopetuksessa. Rajala, S.(toim.) Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14, 12–21
- Nyman, H. 2009. Romanilapsi koulussa - Lasten näkemyksiä koulusta ja tasapainoilusta kahden kulttuurin välissä. Helsingin yliopisto: Soveltavan kasvatustieteen laitos.
- Opetushallitus. Romanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa. 2008. Helsinki: Edita Prima oy
- Opetushallitus. 22.10.2010. Romanioppilaiden perusopetuksen tukeminen. [Verkkosivusto]. Opetushallitus. [Viitattu 8.3.2011]. Saatavana: http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/romanilasten_perusopetuksen_tukeminen
- Opetushallitus. Romanilasten perusopetuksen tila. Selvitys lukuvuodelta 2001–2002.Moniste 11/2004. Helsinki: Edita Prima oy
- Ovet auki-projekti 2007. Romanilapsen ja – nuoren elämää, tapoja ja kulttuuria opettajille ja kouluttajille. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 9.1.2012]. Saatavana: http://www2.luovi.fi/ovet_auki/documents/opettajille.pdf
- Paavola, H., Talib, M-T.2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Pirttilahti, M. 2000. Romanikulttuurin erityispiirteet asumisessa. Helsinki: Ympäristöministeriö. Ympäristöopas 77. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 20.1.2012]. Saatavana: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=59767>

- Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa: Viinamäki, L. & Saari, E.(toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi oy, 11–31
- Rajala, S.2011. Romanioppilaiden perusopetuksen tukeminen. Kehittämistoiminnan taustaa. Teoksessa: Rajala, S. (toim.) Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14, 7-11.
- Romanilasten ja – perheiden tukeminen eri palveluissa.[Verkkojulkaisu]. [Viitattu 29.1.2012]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/ajankohtaista/kuukauden_teema/2011/romanilapset/tukeminen_eri_palveluissa
- Romanilasten koulunkäyntiin tukea. 2011.[Verkkosanomalehti]. Epari.30.2.2011., 8-9. [Viitattu 30.1.2012]. Saatavana: <http://www.digipaper.fi/epari/63402/index.php?pgnumb=8>
- Romanilapsi päivähoitossa Ylöjärvellä.2008. Ylöjärvi: Ylöjärven kaupungin paino
- Ruhanen, A-M. & Rajala, S.2011. Kehittämiskuntien hyviä käytäntöjä. Vakiinnuttamistoimintoja ja hyviä käytäntöjä. Teoksessa: Rajala, S. (toim.) Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Opetushallitus: Helsinki. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14,38–49
- Seinäjoen perusopetuksen suunnitelma 2011. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 10.2.2012]. Saatavana: <http://www.edu.seinajoki.fi/opetustoimi/.opetussuunnitelma.html/39750.pdf>
- Seinäjoki. [Verkkosivusto]. [Viitattu 29.10.2011]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/info/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Suomen romanipoliittinen ohjelma. Työryhmän esitys.2009. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:48. [Verkkojulkaisu] [Viitattu 9.1.2012]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10533.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Suomen romanit. Finitiko romaseele. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:2. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 11.1.2012]. Saatavana: <http://pre20090115.stm.fi/mk1087365183308/passthru.pdf>
- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala. Romanilapsi kotona, päivähoitossa ja koulussa.2006. Vantaa: Vantaan kaupungin paino 10/2006.

- Syrjä, H.2011. Romaniasiain neuvottelukunta romaniväestön aseman edistäjänä. Teoksessa: Rajala, S. (toim.)Romanioppilaiden perusopetuksen tuen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2011: 14,96–102
- Tiittula, L.2005. Monikulttuurisuus ja viestintä. Teoksessa: Pitkänen, P. (toim.)Kulttuurien välinen työ. Helsinki: Edita, 123–135
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi oy
- Työryhmäraportti. 2011. Suomen tavoitteet eurooppalaisen romanipolitiikan edistämiseksi. Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja. Ulkoasianministeriö
- Vast vastense. Opas romanien kanssa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille.2007. Oulu: Kaleva Print.
- Verma, G. Kulttuurien välisen työn lähtökohtia. Teoksessa: Pitkänen, P. (toim.)Kulttuurien välinen työ. Helsinki: Edita, 54–62
- Viren, H., Peltonen, L. & Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry. Romanien reitit. Romanikulttuurin vaikutus kulttuuriympäristöön. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 1. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura

LIITE 1. VANHEMPIEN SUOSTUMUS LASTEN HAASTATTELUUN

Vanhempien suostumus lasten haastattelemiseen

Hei olen Jenita Stenroth ja opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi.

Opinnot ovat loppusuoralla ja edessä on opinnäytetyön tekeminen. Teen opinnäytetyöni Romanilasten peruskoulun tukemisen-hankkeeseen, Seinäjoen kaupungin hanketoiminnasta.

Opinnäytetyötäni varten teen tutkimuksen, jossa haastattelen lapsia, vanhempia ja opettajia. Haastattelukysymykseni käsittelevät koulunkäyntiä ja tätä Romanilasten peruskoulun tukemisen-hanketta ja erityisen kiinnostunut olen hankkeen toiminnasta saaduista kokemuksista.

Tarvitsen teidän lupaanne ja suostumustanne lastenne haastattelemista varten. Lastenne henkilöllisyydet eivät tule millään lailla näkyviin haastatteluista saaduista tuloksista. Minua koskee ehdoton vaitiolovelvollisuus haastattelemieni lapsien, vanhempien ja opettajien henkilöllisyyden suhteen. Käytän ja tuon saamiani vastauksia opinnäytetyössä sillä lailla, ettei kenenkään vastauksista voida tunnistaa vastaajaa.

Ennen kaikkea opinnäytetyöni ja nämä tekemäni haastattelut palvelevat romanioppilaita, heidän vanhempiaan, koko koulu yhteisöä ja Seinäjoen oppilaita.

Kiitos saamistani suostumuksista etukäteen.

Ohessa puhelinnumeroni ja sähköpostiosoitteeni, joista voi kysellä haastatteluista tai koko opinnäytetyöhöni liittyvistä asioista lisätietoa.

Jenita Stenroth, 0451311292, jenita.stenroth@seamk.fi

X annan suostumukseni lapseni haastattelua varten ja suostun itsekin haastatteluun

X en anna suostumusta

LIITE 2 TEEMAHAASTATTELURUNKO

Oppilaat

Koulunkäynti

- Kerro Mistä asioista pidät koulussa
- Kerro mitkä asiat eivät ole niin mukavia... tai mistä et pidä koulussa

Vapaa-aika

- Kerro mitä teet silloin kun et ole koulussa...
- Kerro millaista toimintaa haluaisit järjestettävän vapaa-aikana

Romanitausta

- Kerro millä tavoin kodin tavat eroavat koulussa olevista vai eroavatko
- Kerro millä tavoin vanhemmat tukevat koulunkäyntiäsi?

on hyvä konkretisoida eri tavoilla (erilaiset tavat ja säännöt), myös esim. vanhempien tuki ja kannustus, Vanhempien **rooli lapsen koulunkäynnin tukemisessa on hyvä tuoda esiin**

- **Kerro** haluaisitko opetella romanikieltä, siihen tarkoitettun kerhon avulla?
- Kerro Mitä tulevaisuuden haaveita sinulla on? Mikä sinusta tulee isona?
- Piirrä kuva itsestäsi nyt ja tulevaisuudessa(aikuisena)

– Näitä kysymyksiä on tarkoitus soveltaa lasten ikien mukaan. Seinäjoen alueella on 18 romanilasta perusopetuksessa. Ajattelin, karsia haastateltavia siten, että otan aina yhden per luokka-aste.

Vanhemmat

Koulunkäynti

- Kerro miten lapsellasi sujuu koulunkäynti?
- Kerro millaisia haasteita tai ongelmia lapsellasi on ollut koulunkäynnin suhteen?
- Kerro Millaista tukea koulunkäyntiin on saatu, miten itse olet tukenut/ auttanut koulunkäyntiä
- Kerro Miten Romanilasten peruskoulun tukeminen-hanke on vaikuttanut lapsesi koulunkäyntiin? Onko asioita, joihin hankkeen pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota?
- Kerro omasta koulutustaustasi.

Romanitausta

- Kerro mitä romanius sinulle merkitsee? Vanhempien näkemyksiä romanitaustasta ja sen merkityksestä on myös hyvä ottaa esille, jos ja kun ne eivät ole jo aiemmin haastattelussa tulleet esille

Opettajat

- Miten romanioppilaiden koulunkäynti sujuu?
- Mitkä ovat romanioppilaiden haasteet koulunkäynnissä? entä mahdollisuudet? **(vanhempien** rooli, vapaa-aika ja mitä muuta erityistä romanilasten koulunkäynnissä on?
- Kerro onko koulussa jotain erityisjuttuja romanilapsille? tukea , erilaisia käytäntöjä yms.?
- Miten romanilasten peruskoulun tukemisen- hanke on vaikuttanut lasten koulunkäyntiin?
- Miltä mielestäsi vaikuttaa lasten tulevaisuus ja romaniväestön koulutuksen tulevaisuus?

Liite 3. Opas

Seinäjoen opas romanilapsen peruskoulun tukemiseen

Kuva 1. Iloinen tyttö tervehtii

1 JOHDANTO

Suomen romanien koulutushistoria on varsin lyhyttä johtuen kiertelevästä elämäntyylistä. Tästä johtuen romanit ovat ymmärtäneet koulutuksen tärkeyden vasta viime vuosikymmeninä. Koulutuksen tärkeyden myöhäiseen ymmärrykseen liittyy vahvasti pelko sulauttamisesta.

Romanilasten koulunkäynnissä on Seinäjoella ollut aikaisemmin suuria ongelmia. Lapset on jouduttu sijoittamaan pienluokille ja koulun keskeytyksiä on ollut paljon. Toisen asteen koulutukseen ei juuri ole osallistuttu. Näistä syistä kaupunki lähti vuonna 2009 mukaan opetushallituksen hankkeeseen, jonka tarkoituksena on tukea romanitaustaisten lasten perusopetusta.

Seinäjoen kaupungissa on toiminut vuodesta 2009 Opetushallituksen alainen romanilasten peruskoulun tukemisen-hanke. Hankkeella on kolme painoaluetta:

- **romanitaustaisen oppilaan ja hänen vanhempiansa vastaanotto koulussa**
- **romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen ja suvaitsevuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen**
- **erityisesti koulu yhteisön romanivähemmistön ja valtakulttuurin yhteyksien edistäminen.**

Hankkeella on saatu varsin hyviä tuloksia. Kaikki peruskouluikäiset romanilapset käyvät koulua ja romaninuoret ovat siirtyneet opiskelemaan toiselle asteella ikäluokkansa tavoin.

Heini Paavola ja Mirja-Tytti Talib puhuvat kirjassaan (2010) Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa siitä, että vähemmistöön kuuluminen vaikuttaa lapsen identiteettiin. Lapset tietävät, mitä muut heidän taustastaan ajattelevat. Tästä syystä olisi erityisen tärkeää, että päiväkodeissa ja kouluissa heille annettaisiin hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Nämä kokemukset ovat edellytys oman itsearvon ja arvokkuuden sisäistämiseksi.

2 VARHAISKASVATUS

[2 §](#) Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

Lasten päivähoitoa voivat saada lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset.

Lasten päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. ([25.3.1983/304](#))

Varhaiskasvatukseen on jokaisella lapsella oikeus Suomessa. Varhaiskasvatus kuuluu jokaisen Suomessa asuvan lapsen subjektiivisiin oikeuksiin.

Erityisen tärkeänä nähdään romanilasten osallistuminen päivähoitoon. Päivähoitoon osallistuminen antaa lapselle hyvät kouluvalmiudet. Muun muassa hienomotorisia taitoja harjoitellaan päivähoitossa. Lapsen ryhmässä toimimistaidot karttuvat ja myös vuorovaikutustaidot saavat harjoitusta. Romaniäiti saattaa kokea itsensä huonoksi äidiksi, kun laittaa lapsensa päivähoitoon. Päivähoidon henkilökunnan on tärkeää tuoda esiin, kuinka luonnollista ja tärkeää lapsen kehityksen kannalta on päivähoitoon osallistuminen.

Romanilapsi on ennen kaikkia lapsi. Romanilapsi siirtyessään päiväkotiin voi tuntea olonsa ulkopuoliseksi, jos päiväkodissa ei ole romaniaikuisia. Lapsen identiteetin ja sopeutumisen kannalta olisi tärkeää, että päiväkodissa olisi romaniaikuinen. Ainahan tämä ei ole mahdollista eikä mikään välttämättömyys.

Erityisen tärkeää varhaiskasvatuksessa on hyvän kasvatuskumppanuussuhteen luominen romanikodin kanssa. On tärkeää keskustella vanhempien kanssa haluavatko, että lapsen kulttuuritaustaa otetaan huomioon.

Romanikulttuuri saattaa näkyä päiväkodissa lapsen tavassa toimia. Lapsi omaksuu erityisesti puhtauteen liittyvät asiat mallioppimisen kautta kotonaan jokapäiväisessä elämässä. Näitä asioita ovat mitään mitä pidetään pöydällä ei laiteta lattialle eikä päinvastoin.

3 OPPIVELVOLLISUUS

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

9 §

Opetuksen laajuus

Perusopetuksen oppimäärä on laajuudeltaan yhdeksänvuotinen.

Esiopetus ja lisäopetus kestävät yhden vuoden. Esiopetus voi 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitetussa vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. ([19.12.2008/1037](#))

Opetuksen laajuudesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Äidinkielenä opetetaan oppilaan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä.

Lainsäädäntö on muuttunut romanikielen opetuksen kohdalta. Vuodesta 1995 sitä on voitu opettaa peruskoulussa, ryhmän aikaansaamiseksi tuolloin tarvittiin neljä oppilasta ja vuodesta 2003 lähtien ryhmän perustamiseksi on riittänyt kaksi oppilasta.

4 ROMANILAPSI JA KOULU

Romanikulttuuri ei tuo lapselle minkäänlaisia eri-oikeuksia ja vapauksia suhteessa koulunkäyntiin. Kasvatuskumppanuus koulun ja romanikodin on todella tärkeää. Monilla vanhemmillä saattaa olla huono koulutustausta ja kodin tuki koulunkäyntiin varsinkin läksyjen suhteen saattaa olla heikkoa. Romanikulttuuri ja sen painotus on jokaisen perheen oma asia. Tästä syystä on tärkeää keskustella koulunkäynnistä, sen vaatimuksista ja myös romanikulttuurin painotuksesta ja perheen toiveista romanikulttuurin huomioimisesta koulunkäynnissä.

Romanilapsella on kaksois-identiteetti, hän kokee olevansa sekä romani että suomalainen.

1-6 luokat

Romanilapsi on ennen kaikkea lapsi ja romanilapset pukeutuvat ihan tavallisiin lastenvaatteisiin. Romanikulttuuri ei näy ulkoisesti lapsen maailmassa ala-asteen aikana kovinkaan paljoa. Ainoa näkyvä asia, että romanikulttuuri painottaa hyviä käytöstapoja, joten se saattaa näkyä lapsen hyvänä käytöksenä. Toki kotona opetetut puhtauteen liittyvät asiat saattavat näkyä lapsen käytöksessä.

Esimerkiksi lapsi pudottaa lattialle leivän. Romanikodissa tässä tapauksessa lapsi vie leivän roskiin. Tällaisen tapahtuessa koulussa, olisi tärkeää, että opettaja tietäisi, että lapsi toimii näin kotona oppimansa mukaan.

Terveystuntien pitämien infotuntien pitäminen romanioppilaan kohdalla on tärkeää, koska romanikulttuuriin liittyvän häveliäisyyden takia vanhemmat eivät keskustelu lasten kanssa murrosikään liittyvistä asioista

7-9 luokat

Yläasteella ja murrosiän painaessa päälle kulttuuri rupeaa näkymään nuoren tavassa pukeutua. Tytöt alkavat käyttää pitkiä hameita koulussa yläasteen aikana ja pojat alkavat pukeutua tummiin housuihin. Pukeutuminen ei anna oikeutta vapautukselle esimerkiksi liikunnasta. Tytöt eivät voi julkisesti käyttää urheiluvaatteita esimerkiksi urheilukentällä, mutta he voivat tehdä tämän tilalta jotakin vaihtoehtoisia liikuntamuotoa.

Mahdollisissa kulttuuriin liittyvissä ongelmatilanteissa tai askarruttavissa kysymyksissä kannattaa ottaa yhteyttä romanitaustaiseen koulunkäynninohjaajaan. Jos ongelmat liittyvät enemmän koulunkäyntiin, yhteyttä kannattaa ottaa suoraan kotiin.

Todella tärkeänä nähdään, että romaninuorille aloitetaan varhain jatko-opinnoista puhuminen, että heillä on aikaa omaksua ammatti-identiteettiä itselleen. Tärkeä seikka ammatti-identiteetin luomiseen on se, että käytetään esimerkkinä romaneja, jotka ovat valmistuneet eri ammatteihin. Näiden esimerkkien esittely vaikuttaisi myös valtaväestön nuorten asenteisiin ja edistäisi suvaitsevaisuuskasvatusta.

Terveystuntien pitämien infotuntien ja terveystuntien kanssa käytävät keskustelut ovat erityisesti romanioppilaan kohdalla tärkeää, koska romaninuori ei voi vanhempien kanssa keskustella murrosikään, seurusteluun ym. liittyvistä asioista häveliäisyysistä.

Jatko-opinnot

Romaninuorille olisi hyvä kertoa, mitä opiskelu vaatii ja niin sanotusti millaisia uhrauksia joutuu tekemään menestyäkseen opinnoissa. Riittävä tuki on myös todella tärkeää, sillä estetään mahdolliset opiskelun keskeytykset. Romaninuoren kohdalla on tärkeää, että hän kokee kannustusta ja olevansa yksi opiskelijoista romanitaustastaan huolimatta.

Romanivanhemmille pitää kertoa, mitä opiskelu vaatii. Opiskelun vaativuuden tietäessä he osaavat tukea lastaan oikealla tavalla.

5 SEINÄJOEN KAUPUNGIN TUKIMUODOT

Seinäjoen kaupungilla on koulunkäynninohjaajana romanitaustainen henkilö. Tällaista henkilöä tarvitaan sillanrakentajan Romanikodin ja koulun välillä. Romanitaustaisen koulunkäynninohjaajan myötä romanitaustaiset lapset tuntevat olonsa kotoisemmaksi koulussa. Romanitaustainen aikuinen koulumaailmassa

Romanitaustaisen oppilaan ja hänen vanhempiansa vastaanotto koulussa

- Romanityöntekijä ottaa yhteyttä romaniperheeseen, josta lapsi aloittaa koulun seuraavana syksynä ja kertoo kouluun ilmoittautumisesta
- Romanitaustainen koulunkäynninohjaaja järjestää tapaamisen peruskoulun aloittavan romanioppilaan perheen kanssa ja näin ollen helpottaa koulunkäynnin aloitusta ja vastaa perheen mahdollisiin kysymyksiin koulun aloituksesta
-

Romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen ja suvaitsevuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen. Koulun ja kodin kasvatuskumppanuutta ja sen toteutumista helpottaa romanitaustainen koulunkäynnin ohjaaja, joka toimii tulkkina sekä kouluun että kotiin. Lapsille on järjestetty bändikerhoa,

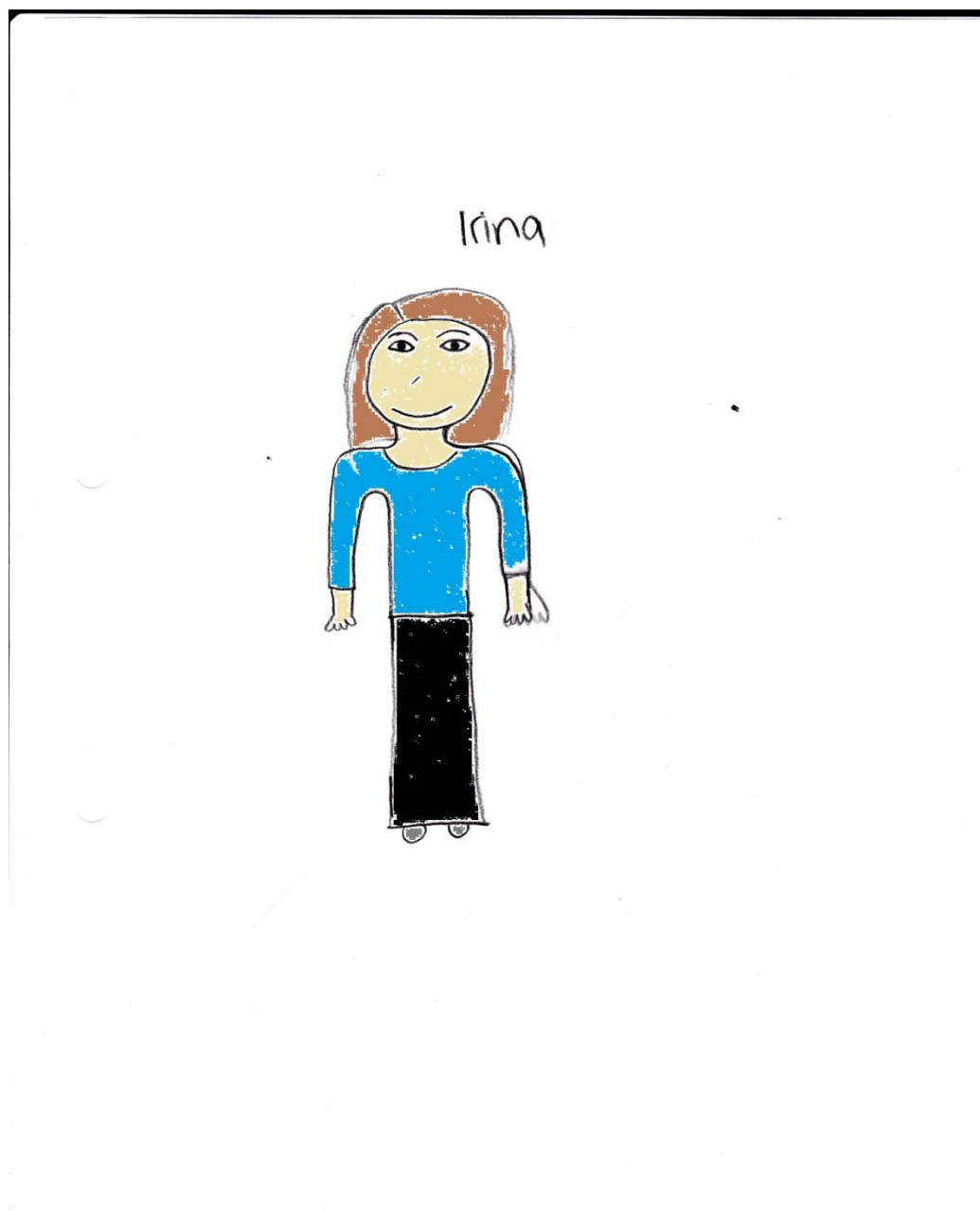
harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Läksykerhon avulla on varmistettu, että läksyt tulevat tehtyä ja näin ollen varmistetaan, että lapset saavat tarvitsemansa avun ja tuen läksyjen tekoon.

Perhekerhon avulla romanivanhempia tuetaan kasvatustehtävässään ja heidän on mahdollisuus keskenään keskustella ja vaihtaa kuulumisia ja kokemuksia.

Eryteisesti kouluyhteisön romanivähemmistön ja valtakulttuurin yhteyksien edistäminen. Romanikulttuurista on tärkeää kertoa oppilaille, järjestetään erilisiä romanikulttuuri-infoja yläasteen 7-luokkalaisille teemalla enemmän samanlaisia kuin erilaisia.

Projekti on osoittautunut Seinäjoella toimivaksi ja sen avulla on saatu merkittäviä tuloksia. Kaikki lapset käyvät koulua ja toiselle asteelle on siirrytty muun ikäluokan nuorten tavoin.

kuva 2. Oppilaan piirtämä kuva itsestään aikuisena.

kuva 3. Oppilas näkee itsensä poliisin ammatissa aikuisena.

